

MIRADOR

Any V. Núm. 240 - Barcelona, dijous, 7 setembre de 1933

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

publica avui un número de deu pàgines

UN ALTRA LIQUIDACIÓ

Els papus anarquistes

El problema obrer a Catalunya avui dia segueix una evolució fatal imposada per la natura de les coses.

Mentre el poble ha seguit fent la seva evolució, tant els polítics com els sindicats no s'han mogut d'allà on eren ja fa cinquanta anys. Per altra banda, el temperament català sent una repugnància instintiva enfront d'un socialisme a la madrilenya, versió ibèrica de la pobra social-democràcia alemanya. Cap nació mediterrània no pot encaterinar-se per una concepció merament gremial i burocràtica, sense cap arrel viva. Una política així, vulgues no vulgues, s'ha de convertir en un parasitisme damunt del pressupost, i, com que el paràsit és conservador, en un conservadorisme de nova estofa. I aquest conservadorisme grassonet i baix de sostre aviat desapareix engolint pel conservadorisme reaccionari, més famolenc i agressiu.

Això els pobles mediterranis ho presenten i rebutgen tot el que faci tuf de social-democràcia. Tant és així que, dins la Península Ibèrica, el socialisme de la U. G. T. no té força, ni mai no en tindrà, a cap terra de llevant, ni, àdhuc, a la semi-mediterrània Andalusia.

El socialisme de la U. G. T. (o un de semblant), no serà, doncs, la solució del problema obrer de Catalunya. I, tanmateix hem arribat al moment que la xaruga carcassa d'un anarquisme que si venerable per la seva ancianitat, ja no pot navegar més per les aigües de la política obrera catalana.

Ho veiem ben clar aquests dies. Baralles més o menys sagnants entre la F. A. I. i els «Trenta»; crítics i udols de consuetud en la premsa especialitzada en aquest afer—una de les més pintoresques d'Europa—, aquests dies podrien ser símptoma d'un incendi perillósissim. Avui ja no. Els obrers no se n'interessaven gens. N'estan cansats. Ensumen que tot plegat és d'una estúpida poca-solta.

Només gemaqui, llietament, rep. Però la cosa no transcendeix a la massa. Qualsevol diria que han transplantat una baralla rural de dos casinos al bell mig d'una ciutat d'un milió llarg d'habitants. La poca canç que es vessa cau entremig d'una indiferència, dintre dels límits de la humanitat, no gaire diferent de la que hom sent enfront dels atropellaments de la circulació rodada.

Això és un símptoma de xaruguesa. Ja era hora. Les ancieves idees anarquistes s'han guanyat el dret a dormir un son etern. Que la terra els sigui lleu. Per això les deixem com qui deixa els morts.

Ara, el que ens preocupa és la vida. Cap on aniran les nostres masses obreres, orfes d'una política pròpia?

Nosaltres voldríem que s'adonessin, i de segur molts d'ells ja se n'han donat, que el pecat més gran del sindicalisme català era de confondre l'apoliticisme amb l'abstencionisme. Aquell i *Obveros, no votar!*, que encara es pot llegir en tantes parrels, era fill d'una interpretació abusiva d'una idea que, presa en ella mateixa i sense fer-hi trampa, és exacta. El sindicat obrer, l'associació de defensa dels interessos obrers, ha d'ésser apolític. Què vol dir això?

Això vol dir, només, que s'ha de cenyir a emplenar les dues finalitats obreres, tant les defensives com les d'assistència social (que avui no existeixen en les tornades organitzacions actuals), i, en canvi, no ha d'imposar cap política especial als seus adeptes. Cap política, cap; ni l'abstencionisme, perquè també és una política. Cal que els deixi en llibertat, individualment, per triar la que ells vulguin.

Què té d'estrany això? És que, per ventura, el Foment del Treball Nacional o la Cambra de Comerç, posem per cas, manen que els seus socis votin una determinada candidatura o deixin de votar? No; es limiten a la defensa d'interessos patronals i a funcions d'informació, etc., és a dir, una mena d'assistència social. Però no passa d'aquí la seva actuació. Mai no imposen una política.

Els obrers, doncs, estan respecte a llurs associacions, en una situació d'esclavatge i caldrà que es trobessin en llibertat com els patrons dins les llurs. El cas és anàleg.

I llavors, constituïts així els sindicats obrers, tindrien més força i, sobretot, l'obrer podria interessar-se per la política.

Sempre ens ha semblat un error que l'obrer vulgui acantonar-se dintre dels seus problemes professionals i no vulgui pendre part en els generals del país. No comprenem aquesta prujia de considerar-se ell mateix com un ciutadà d'inferior categoria.

Aquest motiu de dignitat, segons el qual l'obrer ha d'interessar-se per la política activa, ni més ni menys que qualsevol altre ciutadà, és dobla, encara, d'un motiu de conveniència.

Els fets demostren que entre el patró i l'obrer existeix una classe mitjana molt nombrosa i amb tendència cada dia a créixer. Aquesta classe és la que toca més de peus a terra, per força, i la que en moments de desori es posa en un estat de tensió sempre decisiu.

Ella dreça, enfront de la política de clas-

se dels grans patrons i dels obrers, una altra política més complicada i més senzilla alhora. La política de la regularitat i de la història. Vibra instintivament davant dels ideals d'ordre i pàtria, i pot constituir un entebanc seriós per a aquells que afecten d'ignorar l'existència d'aquesta massa que surt de tard en tard i que mai no surt endebades.

I l'experiència d'aquests dies, que proclama el fracàs dels partits socials arreu d'Europa, ens diu ben clar la inutilitat de des-

Joan Peyró, dels «Trenta»

afiar-la. Arreu damunt dels pobres socialistes ha caigut l'allau d'un feixisme que àdhuc arrossega les masses obreres.

Però, aquest fet és un fenomen fatal? Sempre que es faci política de classe, internacional, antipatriòtica, sí. Convé que els obrers, que són els que hi perden més, es fixin en el perill d'aquest joc.

Convé, també, que es sentin ciutadans i es fiquin dins la política, al costat dels altres ciutadans. Que deixin a llurs associacions obreres la cura exclusiva per tot allò que és merament obrer. Però que no oblidin que ells també són homes i que el cal no deixar-se intervenir dins la zona humana de llur consciència, sinó exercitar lliurement llur activitat humana. I l'home és un animal polític.

Heus ací el que desitjariem que entengués el nostre obrer, i que sabem que ja viu, més o menys clar, dintre la seva consciència política i ètica. I, per força, les coses seran així, a menys de voler-nos en anar vers un feixisme. I, mentre arriben, van ressonant, cada cop més espaiats, amb alguna recrudescència convulsiva, els trets inútils, els esclats impotents, de la pirotènia anarquista.

Els Dijous — Blancs

Val la pena d'ésser tan savis?

Llegir no sempre encaparra. Per exemple, quan al capdavant d'un assaig literari, tocant a la signatura de l'autor — un metge —, hi trobeu aquest bellíssim requitzell de paraules, a propòsit del sistema vegetatiu: «Aumenta la euforia i la hipertímia en la parasimpaticotonia, así como el «tonus» psíquico en general, mientras que la simpaticotonia favorece la depresión, la hipotímia, el miedo, el temor.»

Magnífic. Només falta dir que aquesta peça pertany a un opuscle intitulat: Ensayo biológico sobre el burgués moderno.

Després d'això ens expliquem perfectament les idees de Molière sobre els metges, encara que els de llavors, amb llurs pedanteries llatinesques i llurs xeringues, no tenien tanta força còmica com els xarlatsans d'avui en dia.

I consti que tenim tots els respectes per l'autor del petit paràgraf transcrit, a qui no coneixem i a qui desitgem llarga salut i escassa per a la resta dels mortals, per tal que pugui fruir d'una clientela engrasadora. Però al fons de la nostra ànima hi ha una cosa que se'n revolta quan volen convèncer-nos que la veritat i el saber resideixen en uns fórmules verbals tan xiroies i tan grotesques.

Ens agrada i ens convenç més quan diu, més amunt: «El burgués es un ser... muy amante del buen comer y del mejor beber.» D'això se'n diu parlar i escriure amb precisió científica! Això no ens destròia les orelles. Té i tot una rima interna que l'acosta a les sentències populars. Amb una ciència així ja ens hi avindríem.

Però, de totes les maneres, aprofitem l'avinentesa d'haver-nos caigut entre les mans aquests textos per dir una cosa que ja fa molt temps que vollem dir. I és que la trobada d'aquests textos és un cas de pura i simple pedanteria.

Car si la veritat tingués com a conseqüència que, un cop sabuda, la nostra vida i totes les coses perden en intensitat i en gràcia, l'error o la ignorància que sabessin posar dins el nostre existència una exaltació o un ennobliment serien coses més importants i, parlant humanament, més «veritables».

Però no s'alarmi el lector, que tampoc no volem fer l'apologia de l'ignorantisme. Només remarcar com el saber difereix de certa curiositat impertinent i de cert afany vanitós d'ostentar coneixences fútils. I això passa sempre quan l'afany de teoritzar obliga els homes a emplenar de paraules tots els trams de llur discurs on no hi ha una idea.

R. LL.

A la pàg. 2: La Verge de la Balma i els Diables, per E. Soler Godes.

A la pàg. 6: La carta d'Aribau a Ramon Muns, per J. M. Miquel i Vergés.

MIRADOR INDISCRET

El que pot la gana

En cessar en el càrrec de governador civil de Barcelona el senyor Ametlla i en pendre possessió del de governador general de Catalunya el senyor Selves, hi ha hagut una certa bellugadissa en els medis periodístics de Barcelona.

De tot arreu surt gent disposada a fer la informació del govern general, perquè el senyor Selves té fama d'ésser amant dels banquetes. En efecte, la nova autoritat ja ha anunciat el primer, i es pot veure actualment una quantitat esfereïdora de reporters — més que no pas diaris hi ha a Barcelona — voltant el senyor Selves.

Els mosqueters de «L'Opinió»

Gran expectació dissabte passat a la tarda, al Palau de la Generalitat. Expectació justificada: els quatre mosqueters del grup *L'Opinió* havien d'entrevistar-se amb el President Macià i els principals dirigents de l'Esquerra per tal de posar fi a les divergències que mantenen aquells gairebé al marge de la disciplina del Partit.

A l'hora fixada, ni minut més ni minut menys, es presentaren els quatre mosqueters. Però no eren quatre, precisament. S'hi havia afegit En Casanelles.

Un periodista comentà: «Els tres d'En Dumas eren quatre. Aquests quatre són cinc. Amb això dels mosqueters, sempre n'hi ha un d'escaig. Un altre digué simplement: — Quatre i el cabo.

Fugint d'espants

Fins a cert punt, era natural la sorpresa de veure comparèixer En Casanelles, cada dia menys amic, d'escarmetat que està, de buscar-se mals de cap.

Tant és així, que quan *La Humanitat* estigué a punt de convertir-se en diari del matí, Joan Casanelles, per evitar-se males estones si en sortia perjudicada *L'Opinió*, decidí de fer un viatge per la Mediterrània, aprofitant un bitllet de favor amb què l'obsequià En Pich i Pon.

— Així, doncs—deia, sentint parlar d'això, un d'aquests que sempre baixen de l'hort—. En Casanelles està ben identificat amb el **Economia i hel·lenisme**

Es comentava en un grup, a l'Ateneu, la designació de l'estudiant Sbert per a vocal del Tribunal de Garanties. Un afiliat a Acció Catalana la censurava durament.

—No sé per què us queixeu, vosaltres—observà l'Estelrich—. Salvant, naturalment, les distàncies, fa quatre dies, com qui diu, que En Nicolau era nomenat President de la Delegació Espanyola a la Conferència Econòmica de Londres. És com si per a assistir a un Congrés d'hellenistes nomenessin En Vidal i Guardiola.

—Perdoneu! — saltà En Barbey—. És com si per a assistir a un Congrés d'hellenistes us nomenessin a vos.

Com és sabut, l'Estelrich regeix els destins de la Fundació Bernat Metge, editora de clàssics grecs i llatins.

Dansarina a l'aigua

Ja permetran els factors que ara que parlem dels clàssics grecs ens ocupem, per associació d'idees, de l'exímia Aurea de Sarrà. L'altre dia, a Sitges, la superhellenica dansarina decidí, en aigües d'aquella platja, donar un passeig en patinet.

Estava majestuosa!

De sopte, plaf!, Aurea a l'aigua. Hi hagué en el públic un moment d'esglai seguit de grans riallades.

Les riallades les provocà el fet d'haver-se-li trencat a la dansarina el tirant que li sostenia el vestit de bany.

La força de la veritat

El dimecres de la setmana passada, l'Esquerra va celebrar un míting al seu centre del Poble Nou. Nou oradors — nou! — hi estaven anunciats, entre ells Puig i Ferrer i el doctor Dencàs, els quals, però, no hi assistiren.

Hores abans de començar l'acte, aparegueren en alguns carrers de la barriada uns pasquins fets a màquina redactats així:

«Poblenovins: Recordeu-vos que en dos anys de regimint públic de l'Esquerra, no s'ha aranjat cap carrer. — Que el servei de regatge, en lloc d'augmentar, ha estat suprimit en diverses vies. — Que la Tenència d'Alcaldia del nostre Dictriete, per voluntat de l'Esquerra, sempre ha estat en mans del ferrouxisme. — Que se'ns ha augmentat en un cinquanta per cent (i segons a quines hores en un cent per cent), les tarifes de tramvies i autobús. — Que... etcètera, etc., etc. — Aneu, doncs, poblenovins, a aplaudir com a bens els homes d'aquest funest Partit que avui us dirigiran la paraula.»

Hom diu que fou a causa d'aquests innocents pasquins que l'autor de *Servitud* i el Conseller de Sanitat deixaren d'assistir al míting.

Amb el cor als dits

En absència del metge Dencàs, Conseller de Sanitat, rep el subsecretari, Miquel Badia.

Un alcalde rural explica un problema d'higiene pública. Miquel Badia l'escolta greument.

Quan l'home acaba d'explicar-se, Badia li diu per tota resposta:

—No hi entenc res en aquestes coses de la política. Jo sóc un home d'acció.

El gènere per als amics

tero. Demana uns dècims que el dependent s'apressa a servir.

La mestressa, però, deté el dependent:

—No. Pel senyor Montero, d'aquests...

I acompanyant l'acció de la paraula, obre un calaix, en treu uns dècims i els allarga al senyor Montero.

El respecte a la casa

A la porta de Museu d'Art Modern, al Palau de Belles Arts, es presenta un grup de turistes, amb l'uniforme pintoresc i pobre que vesteixen gairebé tots els turistes que Déu i la moneda baixa ens envien a Barcelona.

Els porters del Museu senten escrúpols de deixar passar una gent tan mal vestida. No n'hi ha per menys: calces curtes, mànegues de camisa, sueters escotadíssims... S'inicia una discussió, que acaba per provocar l'aparició del senyor Batlle, el conservador del Museu. Una estona més d'enraonar i el senyor Batlle troba la solució.

Un empleat se'n va a dins i torna a sortir carregat amb mitja dotzena de les bates blaves que vesteix el personal de la casa per a fer la neteja. Cada visitant se n'engipona una. Són turistes nòrdics, d'estatura molt alta, i la brusa no els arriba ni al genoll. Els empleats es parteixen de riure.

El senyor Batlle somriu, orgullós de la solució, i l'estrafolària caravana comença la seva visita al Museu.

Rivalitat

Rovira i Virgili i Melcior Font, encara que hagin passat tots dos per *La Veu*, són dos personatges amb els quals no és possible aliatge de cap mena.

Quan el primer, durant la dictadura, foragità el segon de *La Publicitat*, Revista de Catalunya i *Jordi*, li digué que mai més de la vida no volia tractes amb ell.

Però és el cas que quan l'ex-director de *La Nau* ingressà a l'Esquerra, ja feia molt de temps que el seu irreductible enemic s'hi trobava emmarcat. Per això, ara, cada vegada que Melcior Font passa pel davant del seu ex-amor, ho fa amb aires de cèsar triomfador.

L'actual articulista de *La Humanitat*, quan ocorre aquest cas, es limita a abaixar els ulls com un consumat gat dels frares.

Frase que no podrà servir

La tropa d'actors que filma *El Cafè de la Marina* ha passat unes setmanes a Port de la Selva, rodant alguns exteriors d'aquesta pel·lícula.

Una de les escenes rodades en l'esmentat poblet de la Costa Brava, ha estat la del casament. S'havien fet gestions prop del rector del poble perquè fos ell qui actués en la dita escena, en comptes d'encarregar-ho a un actor qualsevol.

Però les gestions foren inútils. Potser perquè va assabentar-se que el Moraguetes feia córrer:

—Si el rector accepta de sortir a la pel·lícula, a la propaganda posarem: «...tomando parte en la misma un autentico reverendo, galantemente cedido por el obispo de Gerona.»

El cel està empedrat de bones intencions, i el país dels gratacels també.

TERRES DEL MAESTRAT

La Verge de la Balma i els Diables

L'APERITIV

Una geografia.— Es molt possible que les persones que surten de la ciutat i van a passar quinze dies a fora, i qui diu quinze dies diu un mes o tot el temps que els dona la gana, anant pels diversos llocs del nostre país, tan variats com admirables, hauran pensat més d'una vegada en la importància que tindrà per a tothom una geografia de Catalunya, que a més del seu valor científic, tingui una gràcia literària i fos sobretot un llibre simpàtic d'aquells que conviden a llegir i a contemplar els gravats. És lamentable, però és veritat, que la majoria de la nostra gent que tenen una certa cultura i fan anar endavant una professió amb èxit, desconeixen en general tots els fenòmens i totes les gràcies de la naturalesa, i davant d'un paisatge qualsevol es troben una mica venuts. L'excursionisme en el nostre país ha tingut sempre un interès sentimental històrico-arqueològic, un interès esportiu o simplement un interès d'anar a menjar un bon arròs o una rutilant botifarra a les graelles. Però aquell interès de conèixer la vida dels paisatges, no pas amb una estricta pedanteria universitària, sinó més aviat amb aquella ductil vaguetat sentimental barrejada amb una punta de preocupació científica, és rar entre la nostra gent. No costa res trobar persones vestides d'americana que tenen uns lleus, i fins de vegades precises, nocions d'història, de música o de literatura; en canvi, són poquíssimes les persones que se'ls trenca el cor davant d'un fet geològic, d'un fet botànic o meteorològic. I aquesta mica de cultura sobre la vida natural els serviria moltes vegades per no avorir-se del tot en una excursió una mica pesadeta, i fins els faria fructíferes i plenes d'imprevist les hores de mandrà i de jac tranquil, des del qual es poden contemplar infinites coses i es poden observar interessantíssims fenòmens biològics.

La geografia de Catalunya, o sigui un precís i amable exposat del com i el què de la terra del nostre país, amb tot el que s'hi cria, i una visió de totes les poblacions, muntanyes, rius, valls i costes, amb les raons i les relacions d'uns elements i d'uns altres, seria sense cap dubte una obra d'una importància gran i que tindrà un èxit positiu d'adquisició i de lectura.

A Catalunya, s'ha intentat fer geografies, hi ha, per exemple, aquella de sis volums del senyor Carreres Candi i del senyor Botet i Sisó, que en la seva època representà un esforç important, però que no és compatible pel seu caràcter amb les necessitats culturals, més d'aficionat que de tècnic, que jo assenyalo en aquestes lletres. D'altres intents plens de mèrit s'han escrit, especialment monografies, en el ram geogràfic. Però l'obra que jo em penso que aconseguiria l'èxit i tindrà l'eficàcia, encara s'ha de fer. Jo crec que ha d'ésser una cosa excel·lent en tots sentits. Avui dia es fan fotografies magnífiques, i des d'aquest punt de vista la part gràfica del llibre podria estar servida immillorablement.

On ja és més difícil de trobar el punt just és en la lletra del llibre. No tothom és bo per emprendre un treball d'aquesta mena, però si hi ha uns quants i un bon punt de partida, necessari a juntar la part divertida i la part científica. El públic en general fuig de les lectures que en diem àrides, i més que ningú la joventut, o si volem l'adolescència, i aquesta geografia que jo m'imagino hauria d'anar a parar a mans de les persones granes, però especialment als adolescents. Hauria d'ésser un llibre que el domini de premi en totes les escoles catalanes, i per això hauria de tenir un atractiu fort i una gràcia especial.

Hi hauria d'haver, naturalment, barrejades, la geografia física amb la geografia històrica i la geografia econòmica del país, sense descuidar allò que quan estudiàvem en diem geografia política, i ara suposo que encara en deuen dir una cosa semblant.

A mi em sembla que ha arribat l'hora que els catalans ens preocupem d'aquestes coses i que intentem tapar una colla de forats lamentables que hi ha en el camp de la nostra vida espiritual.

Ens preocupem d'escriure novel·les i drames i assaigs sublims, però és tristíssim que ens manqui una bona geografia, i que ens manquin tantes i tantes obres de vulgarització científica, especialment tot el que fa referència al ram biològic.

A tot arreu del món aquestes coses estan resoltes perfectament, i la gent quan surt a passejar pels camps i les muntanyes no va del tot desorientada i coneix els noms més corrents de la botànica o la zoologia. Aquí, és molt natural trobar un advocat o un notari que no saben distingir un faig d'una carbassera, i un cavallet de serp d'una sargantana. Això, encara que sembli exagerat, jo ho he pogut observar personalment. Un amic meu en va dir un dia que només coneixia el nom de tres menes de peixos: les balenes, les llagostes i les ostones.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

SERVEI ELECTRIC PER A AUTOMOBILS

ACUMULADORS **Exide**

GARAJE ELECTRIC
CARRER MOYA (ARIBAU I DIAGONAL)

CARISERIA FITO BARCELONA

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Sembla allò una visió del Dant, canten els goigs, crida el poble i la pobra endiablada en el paroxisme de la bogeria, brama bestieses contra la Verge i es rebolca per terra amb una cara terrible.

Cada llac que li cau de les sagnants mans o peus és un cri: de joia per al poble.

—Ja surten, ja surten! — criden.

—Per les mans!

—Que s'urtiquen pels peus!

El diable de Sorita

I de sobte un crit ple d'angúnia.

—Pels ulls no, que podria quedar cega!

Quan li han caigut tots els llacs, la malalta queda en terra com morta; ho sembla tot menys persona, únicament en els llavis i enmig d'aquella cara de sofriment es dibuixa un dèbil somriure.

Les *caspolines* s'atansen i diuen després de tocar-la:

—Ja està bé, ja està en gràcia de Déu.

Als peus de la Verge comencen a caure almoines: xavalla i plata; i de vegades dobles d'or.

I després de dues hores d'aquesta visió surten a fora, mentre la gent va per la muntanya pregonant el miracle.

Després d'un malalt ve un altre; així mati, tarda i fins a la nit; és una angouxa continua entre càntics, xiscles, suor, ciris i blasfèmies.

—Així veiem com surt del poble: van davant els devots assistents, després homes a dintre un cavallet de cartó que volen ésser moros i cristians; darrera, pendons i banderes verdes, grogues, roges i blaves, de damasc volant al vent i la Verge de la Balma — una còpia — al darrera, carregada de joies.

La dolçaina i el tabalet no paren, els cavallets troten per totes bandes, la dansa que acompanya la processó — llauradores de fadilla ramejada i rabada enflocat — va teixint el seu ball ritmic i acompanyat al voltant del pastor que assenyalà el temps i marca els compassos.

De sobte, la processó s'atura i d'una roca — al costat de la creu coberta — surt el diable en persona — que és el ferrer del poble —: trons, coets, focs, llums d'infern i olor a pólvora acompanya l'aparició, a més d'una xiscladissa que espanta; porta una roba plena de sargantanes, serps i altres bestieses, una cuirassa i a la mà dreta un coet que treu una pluja de llum i enlaira amenaçador; del front li surten dues banyes de tela plenes de serradures que li cauen mústiques sobre el rostre.

Fet el silenci, comença el diable el seu recitat, així:

—*Dónde vas, pueblo insensato?*

Els deu o dotze mil badocs que l'escolten (?), o sigui, el *pueblo insensato*, que ell ha invocat amb una veuessa que vol fer por, xiula i crida sense cap mena de respecte i fa brometa a les seves costelles.

Continua el seu recitat — amb uns versos prou dolentets — entre pudor de pólvora — que un s'encarrega de llançar a una conca de foc que ja porta — i diu que porta la felicitat i el plaer, maleïx la Verge i avisa que no es deixin ensarronar.

I al final, dirigint-se a la gentada que està boca-badant i als de la processó els pregunta:

—*Pensáis seguir el camino hacia la cueva milagrosa?*

Tothom respon:

—*Si!!!*

—*No queréis venir conmigo?*

—*No! no! no!* — repeteix la gentada entusiasmada de fe i pólvora.

Aleshores el diable, tot estarrufat, torna a renegar i com ferit per un raig del cel cau a terra; surt un angelet petit — més crits i més brometa per part del *pueblo insensato* — amb túnica, sandàlies, cuirassa i espasa pintades de purpurina. Li posa el peu sobre el cap i el travessa amb l'espasa.

Acte seguit la processó segueix la seva via. La gent s'arreplega per a marxar, es reuneixen les colles i s'enganxen els muls als carros.

En arribar a la porta del santuari, es desfa la processó; la Verge segueix cap a dins al temple; i tots junts: capellans, dimoni, angelet, danses, batlle, síndic i agutzil, menges magdalenes i coquetes i beuen moscatell i mistela.

ENRIC SOLER GODES

Dos cecs amb guitarres, en un recó, canten els miracles de la Verge:

En el pueblo de Aguaviva, una doncella galana, por presa de los malignos todo el mundo la contaba. Un mocito enredador se los dió en una manzana.

Encomenándose de veras a la Virgen de la Balma, se le rompió el maleficio y ahora ya está libre y sana. Al cristiano creyente la Fe le salva.

Fa un sol que fon el cervell; vaig fugint d'aquesta gentada que em porta a empenyes, i de prompte d'un carro surt un xiscle llarg, anguniós, que esgarrija.

La gent corre i fa rotlló, a coizades passo a primer rengle:

—Es una endiablada — diuen.

—Té els malignes — afegeix un altre.

La baixen entre uns quants masovers forrits, perquè ella espertrega i crida; en deixar-la a terra es cargola i rebolca, xiscla, es queixa; brama com un vedell, els ulls sembla que li van a sortir de les conques, la cara congestionada, la boca escumosa.

En aixecar-la a l'aire per portar-la a la Verge la veig bé; és una noia jove del baix Aragó, i diu que li van entrar els diables per embuixament.

—I com la van embuixar? — pregunto.

—Pels aires, com vénen totes les males ventures.

Només deixen l'endiablada en terra al davant de la Verge, unes jaies — les *caspolines* — s'han acostat i l'han agafada.

Aquestes velles terribles (el nom els ve de Casp, d'on sortiren les més espavilades) són una mena de bruixotes que viuen per aquests pobles de la muntanya, tiren les cartes, fan miracles, donen herbes, curen de gràcia, cobren a pes d'or el seu treball i saben caure a sobre el pobre ignorant.

Sota l'excusa que la família de la malalta no pot entrar al temple amb ella perquè els diables els coneixen i no volen sortir, l'endiablada cau en llurs mans.

Allí està la malalta, rodejada de *caspolines*. Una gentada enorme — suor i bogeria — omple la cova miraculosa. La campana no para de tocar. Al chor canten a grans veus els goigs a la Verge:

Pues estáis en esta ermita para consuelo del alma, dad salud al que os visita, Virgen santa de la Balma.

La gent crida i parla. L'endiablada està pàl·lida com una morta i ni es belluga; asseguda a terra i recolzada a les *caspolines*.

llavors en la processó van vestes descalços i arrossegant cadenes de ferro.

Una vella em contà els següents miracles que ella havia oït contar:

A part el de l'aparició, la curació del rabada i la fugida de la imatge de l'església de Sorita a la cova, hi ha aquests altres: En 1616 quan es cala foc i es crema tot el retaule, ella es salva. Fa sortir una font

Terres del Maestrat, mar de muntanyes. Hem deixat arrera la Plana. Anem a la Balma on la Verge treu els diables del cos.

La carretera s'enfila muntanya amunt. No es sent parlar d'altra cosa; i un viatger que ha estat altres vegades ho explica: Durant el 6, 7 i 8 de setembre acuden a La Balma malalts d'embuixaments, gent que

El camí de la Balma

té els diables al cos, etc., a curar-se, que la Verge els els tregui; més de vuit mil persones van a veure els prodigis; són gent dels pobles del Maestrat, d'Aragó, de Catalunya, de la Plana de Castelló, de València; van en carros, en matxos, camions, a peu; de vegades fan tres i més jornades de camí llarguissimes.

Els carrers de la vila són empinats i estrets. El poble és petit, a un reconet hi ha la plaça de la República amb una Casa de la Vila que sembla un hostal; per anar cap a l'església pugem per un carrer que té graons com una escala; el temple és lleig, la façana manca d'elegància i gust artístic.

A l'altra part del riu, a uns tres quilòmetres, agafat a la roca, hi ha el santuari. Per anar-hi travessam un pont, creuem un barranc, passem per una creu coberta amb una cúpula sostinguda per quatre columnes i arribem a un edifici de pedra picada que té una porta; un pati descobert; una altra porta; un pati cobert, amb pessebres; una altra porta; una llarga nau que fa de menjador als romeus — als pisos de dalt estan les cambres —; la cuina, la casa de l'ermità, la bodega i, de sobte, un túnel en roca viva i a la fi d'ell l'església.

La façana del temple és de pedra picada on hi ha un campanar petit, té una sola nau, el sostre és de roca el mateix que les parets i estan cobertes d'ex-vots: retrats, quadros i pintures que representen el moment culminant d'una desgràcia mentre un dels personatges del drama s'aclama a la Verge de la Balma que apareix salvadora en un recó del quadro entre núvols de cotó fluix.

L'altar està guardat per un enreixat de ferro tot penjat d'uniformes de soldat, gorses, bruses, manetes, pecuets i caps de cera; cal apartar la roba per veure la Verge; al darrera de l'altar està la cova o balma on la trobaren; els bocins de la roca tenen propietats curatives.

Conta la història que s'aparegué la Verge a un pastor que estava mancat, el nom del qual oblidà el temps, coronada de llums, cercada de resplendors i acompanyada d'àngels i que traient-li la torbació i por que li havia causat l'aparició, li digué:

—Vés a Sorita i avisa el capellà i poble dient-los: «Els voluntat meua i del meu Fill, que en aquesta mateixa cova se m'edificà el temple. En ell seré refugi de tota aquesta comarca, trobaran els fidels en tots els seus afanys oberta la porta de la meua misericòrdia per l'instrument de vot d'aquesta imatge que ací deixo per a manifestació d'aquesta veritat i en crèdit d'aquesta promesa.»

Dites aquestes paraules desaparegué, deixant l'ànima del rabada amarada de dolçor i el braç en son natural i perfecte moviment, per què va tenir gran alegria.

Cames ajudeu-me va anar a donar la nova al poble. Tots quedaren meravellats en veure-li el braç sà; acudir en la cova, trobaren la imatge i en processó la portaren al poble, però al dia següent passà el que el rabada digué: la Verge ja no era a l'església, sinó a la cova on havia aparegut i on era voluntat d'ella estar-hi. Miracle!

Són molts els pobles del Maestrat i d'Aragó que van en romiatge a visitar la Verge de la Balma.

En processó: Vil·lores, el dia de Sant Vicenç Ferrer; Ortells, el 8 de maig i 27 de setembre; Palanques, el dia de Sant Marc; Xiva, el segon dia de Pasqua. Sense dia fix van també els pobles de L'Anglesola, Les Parres de Castellot, Aiguaviva, Olocau, etc., etc.

Surten dels pobles el mati, fan el camí resant, i en arribar allí, missa i sermó, i a l'hora del dinar (grans cassoles d'arròs) la *Justícia* (jutge, batlle, regidor i agutzil) dona pa i vi en proporció a cada família.

El romiatge de Xiva es compon sols d'homes, i és condició menjar de dejuni en arribar allí.

D'Olocau del Rei baixen tots els anys per donar gràcies a la Verge, i si el poble es veu atacat de malaltia o falta d'aigua,

a prop de la cova per a poder fer-li el temple. A un paleta que cau del campanar, el salva. En 1620 fa tornar a la bona vida un lladregot d'Olocau. El 27 d'agost de 1641 salva la vida d'un xiquet — Pere Agostí Bertomeu — de Vinaròs. I a València lliura d'unes febres Arístide Puig, de Pasquès.

Encara n'hi ha més: Hi havia un home a La Ginebrosa — poble d'Aragó — pres, injustament condemnat a mort; la vespra del dia en què l'havien d'ajusticiar, clamà per la seva llibertat a la Verge de la Balma i confiat s'adormí. Es despertà l'endemà, amb cadena i grills, a l'església de la Balma.

Sanxo el de Castellot (?), ple d'avarícia, matà un carreter de Montalban, entre Foz i Calanda. L'agafà la Justícia de Calanda i el condemnà a mort, però la intercessió de la Verge de la Balma féu que fugís una nit amb els peus nudats i a les afores del poble li caigueren els grills, que després va oferir a la Mare de Déu.

I així una infinitat.

Una «endimoniada» en mans de les «caspolines»

6, 7 i 8 de setembre. La Balma. Hem vingut per veure els miracles de les curacions dels endiablats; atrets pels prodigis d'aquesta imatge vénen tots els anys malalts de tot arreu, arriben amb els diables a dintre d'ells i se'n tornen plens de gràcia de Déu.

El que fa uns dies era silenci i buidor, ara és soroll i bogeria; tot és ple de gent. Són sis o vuit mil ànimes escampades per aquestes muntanyes. Autobusos, camions, carro, no hi caben ni s'aclareixen.

Es sent parlar català, valencià i *baturo* amb una barreja absurda i divertida.

Es veuen mocadors al cap, saragüells, mitges blanques i blaves, bruses, boines, cares de tota mena, faldilles ampannades, cabells plens de *bandolina*, jaies de cara pansada, xiquets amb pantalons fins mitja cama, camises de llenç, cares de pillastres sota unes gorges verdes o negres ensorrades fins al datell, caps adornats amb pintes i agulles, ulls negres, molt vestits de vellut, bruses roges, mocadors verds; però la massa en general és grisa, una massa que pega empenyes, xiscla, es remou i put.

Van en colles, ells empaiten a elles gastant brometa de masia; pessics i manotades, rialles provocatives, adobat amb paraules de tota mena.

Per la calçada vora al casalicí es veuen joguines per a la xicalla: nines, timbals, platerets, xiulets, flautes, pilotes, etc.; paraules de quincalla: collarets, anells, aracades, pintes, miralls; parades amb càntirs, olles, cassoles; cordill; albardes, cabestres, regnes, sangles; coses de llauina; llaminadures, torró, peladilles, torrats, orellons, figures seques, nous; verdures, melons, tomàquets; tendes per a remullar la gargamella pertot arreu.

Tots beuen; qualsevol cosa és motiu per a fer un glop. On hi ha un lloc de beguda hi ha una renglera d'homes que parlen i no s'aclareixen.

A cada segon, pertot arreu el mateix crit: «Cris per a la Verge!»

Enmig d'aquest abeller surt el plany de la campana, monòton, pesat, llauós, que crida la gent des de l'alba fins el capvespre.

EL CINEMA

REFLEXIONS AL MARGE

“Scénarios” de film característics

Pels efectes comercials, el que hi havia a remarcar en *Grand-Hotel* era un repartiment excepcional d'estels. Des del punt de vista estrictament crític i perquè no s'interessava sinó per l'examen objectiu de les coses, *Grand-Hotel*, deixant de banda la seva qualitat artística, era un film que presentava la peculiaritat de donar-nos a la vegada diverses històries sentimentals. Abandonant la concepció corrent dels *scénarios*, els quals

versemblants els esdeveniments profunds —, la sensació d'artificiositat, sensació que de possible esdevindria inevitable si el *scénariste* no sap evitar el perjudici de donar als esdeveniments una orientació que prejuga el desenllaç dins els canons del *happy end*. El *palau flotant*, es troba de ple en aquest cas. *Grand-Hotel*, en canvi, sabé, cal reconèixer-ho, evitar aquest escull. Edmond Goulding, seguint amb una fidelitat bastant

sempre a rompre l'encís, aquell estat de gràcia, d'emotivitat, que el bon film crea en nosaltres. Repasseu un film com *Els carrers de la ciutat*, i veureu amb quina brevetat, que no exclou una gran claredat, la història és desenvolupada davant nosaltres. Cal ésser ric en el sentit que cada franja de film ha d'ésser plena de suggerències, com embotellada en un halo de reminiscències, pressentiments, puixances sentimentals. I cal defensar la unitat de l'obra, evitant aquella dispersió que alludim en referir-nos concretament als *scénarios* tipus *Cabines de luxe* o *El palau flotant*.

En conclusió podríem dir que el cinema, a mesura que progressa, es fa més i més un fet genuïnament estètic i, per tant, rigorosament condicionat a una sèrie de normes com aquelles que descobrim en analitzar a posteriori qualsevol producte de la imaginació artística. No que aquestes normes puguin ésser formulades dogmàticament, però sí que aquestes regles són implícites i necessàries a l'èxit del joc artístic. I és que l'obra d'art evoca sobretot la idea d'organisme, i talment un organisme, el cinema, a mesura que progressa, esdevé més complex; però així mateix més intel·ligent, més ordenat, i hom exigeix entre els ingredients que el constitueixen una correlació més i més rigorosa, talment com succeeix en els organismes més perfeccionats.

Hi ha *scénarios* que semblen produïts per una ambició que sobrepassa la intel·ligència tot plegat; aquest tipus de *scénarios*, dels quals pensem veure'n encara més exemples, no són sinó temptatives desesperades dels seus autors. Potser subtilitzen massa, i productors enderiats a interessar amb llurs produccions una sensibilitat, la del públic, cada dia més insensible, més fatigada i més exigent. Però sigui el que sigui, tot esperant la inauguració de la temporada que ens permeti reprendre les nostres tasques normals, és bo, encara que només sigui per variar, raonar damunt d'abstraccions, amb l'objecte de veure-hi després un xic més clar, en retornar als exemples concrets que són les estrenes que ens esperem aviat i algunes de les quals creiem força interessants.

JOSEP PALAU

«El palau flotant»

acostumen a comportar una exposició, un desenvolupament i un desenllaç traçats en línia més o menys recta, brodada tot al més per un nombre determinat de digressions marginals, *Grand-Hotel* es proposava, i aconseguia, sobtar l'espectador per una intencionada acumulació de línies interseccionals entre unes quantes vides independents.

El procediment no és radicalment nou. En el cinema, però, és prou rar per cridar l'atenció cinematogràfica, presenta propostes a solucionar en la confecció dels *scénarios* corresponents. Després de llançar *Grand-Hotel*, és d'esperar que no tardaran els americans a repetir l'experiència.

Precisament fa uns dies vàrem veure un film a assenyalar en aquest sentit, *Luxury Liner*, una pel·lícula que sembla que s'estrenarà amb el títol de *El palau flotant*. El títol ja suggereix un xic del que es tracta. Un enorme transatlàntic fent la seva travessia. A dalt s'apleguen, pels jocs de la fortuna, una pila de vides. En el curs del viatge, experimentant una sensació de vida concentrada, algunes d'aquelles existències vindrien a interseccionar-se per provocar sengles conflictes dramàtics. Per la contextura íntima del *scénario*, el film participa dels procediments emprats en *Grand-Hotel* i en el film d'Allan Dwan, *Cabines de luxe*.

Malauradament, aquesta acumulació d'assumptes en l'espai i el temps perillós sempre de donar-nos en el cinema — on hom no té fàcilment el recurs de les anàlisis psicològiques prolongades que justifiquin i facin

literal la matèria que li oferia la novella original de Vicki Baum, reeixí a donar-nos una d'aquelles visions alucinants, fugisseres de la vida, en les quals res no comença ni acaba i on els esdeveniments, gens afectats d'una orientació teleològica que faci sospitar una finalitat, es desenvolupen sota el signe d'una arbitrariedad sempre sorprenent.

Aquesta classe de *scénarios* lluitien amb la unitat amb tantes de direccions, adés divergents adés convergents, que travessen la substància anecdòtica de l'obra. Hi ha tantes coses aplegades més o menys hàbilment en la trama, que hi ha el perill que hom no tingui temps d'interessar-se de debò per cap d'aquelles coses. Qui molt abasta, com diu l'adagi, poc estreny, i això podem confirmar-ho ara. Demés, hi ha la qüestió de la claredat en l'exposició el mateix que en el desenvolupament, que ens sembla qüestió important.

Som únics de veure diverses vegades un film, quan aquest és bo de debò, i entenem augmentar així la nostra fruïció, feta tant d'intel·ligència com de sensibilitat, de l'obra; però entenem també que el film ha d'ésser vist a la primera volta. Tenim massa a la memòria la manca de claredat d'algunes pel·lícules per no alçar-nos en defensa de la indispensable claredat. Cal ésser breu, però no massa; cal ésser ric, però no peçar per excés i produir així una confusió indesitjable.

Cal ésser breu. No malgastar l'atenció en imatges i gestos insignificants que vénen

Històries d'amor americanes

Un escriptor francès, Jean H. Lenauer, deia, en un article publicat a *Cinémonde*, que molts es preocupen massa dels perfeccionaments tècnics, tot i oblidant l'essencial, el *scénario*. I afegia que els espectadors ja són avui més que exigits i que aprecien molt la intel·ligència de la realització, però que encara són més sensibles a la bellesa emocionant d'una història significativa. Josep Palau venia a dir el mateix des d'aquestes pàgines quan afirmava que ja hem superat tots plegats aquell moment en el qual

nombrós de cinema, que no n'ha de fer res, absolutament res.

No exagerem. Heus ací un exemple típic, agafat a l'atzar entre els films de la temporada passada. *Prohibit*, un film de W. S. Van Dyke, que darrerament només ha realitzat temes dels més absurds com *Sota el cel de Cuba*, *Tarsan dels simis*, *Mans culpables* i altres. *Prohibit* fa així: les primeres escenes ens fan conèixer dos promesos. Es veu que fa temps que festegen. I ell li proposa de casar-se. Si ella acceptés, no hi hau-

«Esclaus de la terra»

ens emocionàvem davant les fineses i els malabarismes d'una tècnica que es confon quasi amb l'ofici.

Es essencial l'argument? El tema és més important que la tècnica? Ens sembla que sí. Perquè, desenganyem-nos d'una vegada. El professional, el crític, l'especialista, davant un film, es fixen en les virtuts i els defectes de la realització. Però una gran part del públic que omple les sales de projecció és únicament sensible a l'argument. I no ens fem gaires il·lusions. El cinema n'ha vist l'acció poderosa que una història explicada amb imatges exercia damunt la massa, perquè han comprès la influència d'un *scénario* cinematogràfic, molt més decisiva i directa que la de tota la lletra impresa, els que remenen les cireres en el ram cinematogràfic han posat gairebé sempre l'anomenat setè art al servei d'una idea. El cinema és gairebé sempre una propaganda. Propaganda franca o propaganda camuflada. Propaganda descarada del règim, a Rússia, propaganda curosament dissimulada del conformisme burgès o del nacionalisme, a Amèrica. *Titans del cel*, un film de George Hill, no era sinó una propaganda de l'aviació de guerra americana. I *El monstre de la ciutat* de Charles Brabin no era altra cosa que l'apologia de la policia lanqui.

I com aquestes dues pel·lícules recents, que ara ens han vingut a la memòria, n'existeixen centenars així d'intencionades.

L'argument, doncs, té una importància considerable. Cinema pur... Tècnica fi en si... Tot això estava molt bé quan el cinema, en plena creixença, maldava per a trobar uns mots que li servissin per a expressar-se correctament i clarament. Quan el cinema aprenia gramàtica. Però ara que el vocabulari cinematogràfic és d'una gran riquesa i posseeix una flexibilitat prodigiosa, ara que el cinema ja sap gramàtica, cal considerar la tècnica com un simple mitjà d'expressió. I el crític, més que fixar-se en la suavitat d'un *travelling* o en un angle atrevit, ha de vigilar l'ús que els productors fan d'aquest mitjà. Elogiar o combatre el que ens diuen amb una llengua tan perfecta. Perquè, què en treurem de tenir un ofici sense defecte, si el posen al servei d'un tema perfectament banal? Si el fan servir per a expressar nícieses? Aquest és el cas de l'actual producció mitjana americana.

Parlem-ne ara que hi som. Parlem dels arguments del cinema americà corrent, tots els quals són simples variacions sobre el mateix tema: les històries d'amor. I quines històries d'amor! La cosa més convencional i més falsa que existeix. Ja coneixeu la fórmula estereotipada que és invariablement utilitzada en aquest gènere, no és veritat? És aquesta: ell i ella es coneixen en la primera bobina del film. I s'uneixen en la darrera. Entre aquests dos moments decisius — és a dir: gairebé tota la pel·lícula — cal entaxonar fàcilment a dojo, superflu en abundància, situacions perfectament innecessàries i completament agafades pels cabells, en les quals els personatges semblen entestar-se a fer tot el contrari d'allò que la lògica més elemental aconsella. Així són totes les històries d'amor que el cinema americà s'obstina a fer-nos empassar amb una constància i una convicció dignes de millor causa. Obres absolutament mancades d'imaginació, de les quals l'imprevist ha estat bandejat, a les seves primeres escenes ja endevinem el desenllaç. Darrerament, parlàvem dels estàndards cinematogràfics. Aquest n'és un. Però deficient i inoperant. Aquells que esmentàvem — vaquers, conte de fades, films policíacs — són fabricats amb uns llocs comuns d'eficàcia segura, que provoquen reaccions universals. Els estàndards de les històries d'amor, per contra, són eminentment particularistes: baralles i reconciliacions de l'eterna parella, conflictes domèstics, dificultats econòmiques... en fi, tot el farciment, molt més important que el gall, que precedeix el bes del darrer pla, farciment tan profundament personal, que només afecta els dos interessats, mai un públic

ria film. I com que n'hi ha d'haver, cal retardar el casament amb una sèrie llarguissima de complicacions convencionals. Ella, indiferent, ajorna indefinidament la seva decisió. I ell, desenganyat, s'enamora d'una indígena de les mars del Sud. Fuig amb ella a les illes. Quan s'adona que la semi-salvatge l'enganya, es lliura a la beguda. S'embruteix. Fins que la reparició de la primera promesa determina la seva regeneració i aquell casament que ens han fet guar tant. Història d'amor típica. El sandvitx que hem comentat. Dos panets bruns com un tel de mig, una llonganissa a base de convencionalismes d'una llargada considerable. Podríem citar altres exemples de característiques idèntiques. Ens manca l'espai. Però heus ací alguns títols: *El príncep de Cecil B. de Mille*, un altre director que s'avé a realitzar nícieses amoroses; *En despertar de Jacques Feyder*, *Divorci per amor* de Robert Milton, *Confessions d'una col·legiala* de David Burton i *Dudley Murphy*, *Polly d'Alfred Santell...* La llista es faria inacabable. El cert és que el cinema americà s'ha rabejat llargament en la bestiesa i la platitud. I diem s'ha rabejat perquè, afortunadament, sembla haver-se decidit finalment a evadir-se del seu conformisme tradicional, el símbol més perfecte del qual són aquestes històries d'amor, i a enfocar sense prejudicis ni codis de Will Hays vastos problemes morals i socials. *Sóc un fugitiu*, ahir, i aviat, *Esclaus de la terra*, un film de Michael Curtiz que s'acara valentament amb l'exploació de què són objecte els treballadors de les plantacions de cotó; *Vint mil anys a Sing Sing*, del mateix Curtiz, que tracta dels sistemes penals moderns, alguns títols més, autoritzen totes les esperances.

SEBASTIÀ GASCH

PUBLI-CINEMA
Passatge de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
De les 3 tarda a la 1 matinalada

REPORTATGE CINEAC DE PARÍS
SUÈCIA D'AVUI (Documental)
NOTICIARI FOX SONOR
ÚLTIMS INFORMACIONS cinematogràfiques

L'ÚLTIM VOL DE LINDBERGH
ACABA LA VAGA DE MARINERS FRANCESOS
LES PAGODES DE PEIPING
LA CATIFA MÀGICA DE MOVITONE

Tratament

DISSABTE, DIA 9
ESTRENA

PRESENTA
FILMS
DEJAME PASAR
LA NOCHE
CONTIGO
JENNY JUGO
HERMANN THIMM

El triomf de la joventut, de l'alegria, de la gràcia, de l'humorisme

PROGRAMA
GARANTITZAT

UN FILM DE
CECIL B.
DE MILLE
EL

SIGNO DE LA CRUZ
ASOMBRO ESPECTACULAR DEL MUNDO

FREDRIC MARCH
ELISSA LANDI
CLAUDETTE COLBERT
CHARLES LAUGHTON
10.000 ARTISTAS MAS
Es un film
Paramount

HEUS ACI...
el gran film
de cada any

per les magnífiques
protagonistes de
«Noies d'uniforme»

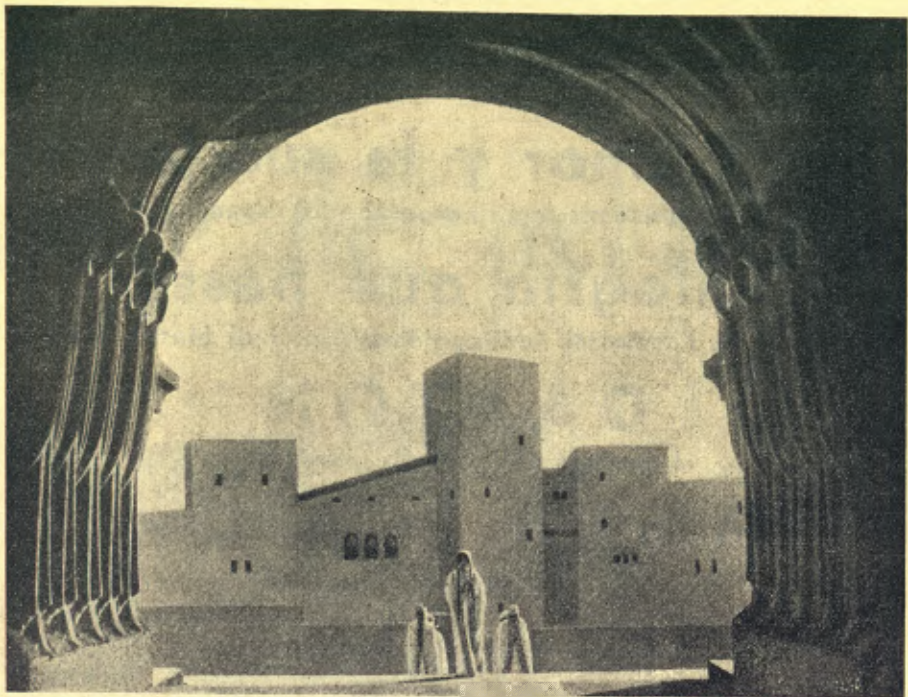
FOX
Cavalcada
un missatge
a la humanitat

Els primers contactes

Es una cosa molt natural que les arts, creació de l'esperit humà que no pot mai defugir la seva unitat essencial (salvant els esquizofrènics, grats als moderns teoritzadors estètics), mantinguin contactes mutus i tinguin sempre, a despit moltes vegades de llur conreador, punts de relació i d'interferència.

Tothom sap com la música i les arts plàs-

tics han influït considerablement en la literatura, i com aquesta, de retop, ha exercit una intrusió, sovint excessiva, en les altres arts. Al costat d'una *Sonata a Kreutzer*, de Tolstoi, i d'altres obres inspirades en la música de Beethoven o de Mozart, ens trobem amb música literària (com la dels músics descriptius moderns, com la mateixa de Wagner, que volia ésser una «filosofia musical»), amb pintura literària, que envaïx tots els museus del món amb les seves grans *machines* històriques o de tesi, i aduic amb arquitectura literària, com aquella del *modern styl* de la qual mostres tan desagradables conservem a Barcelona.

«Els Nibelungs»

El cinema, que és el més jove dels arts (38 anys, exactament), havia de sortir per força les influències dels seus germans grans. Fins que el cinema no ha après la gran llecció de la música (el ritme) no ha adquirit una categoria estètica. Cal pensar, altrament, en els assaigs d'interpretar la música mitjançant les imatges (*Romance L'aprentis de Vilnius* que encara no heu vist), i en la importància de les pauses i el *leit-motiv*, en la gradació de temes principals i secundaris, en les variacions o en la forma simfònica clàssica que han adoptat grans cineastes, com Vidor i Murnau, amb *Ahelia* i *Albada*.

La influència de la pintura encara és més palesa i és ben fàcil de trobar exemples en l'obra de tots els bons directors, del malaguanyat Paul Leni (que era pintor) fins a Mamoulian, passant per Pabst, René Clair, Van Dyke, Pudovkin, Sternberg, Fritz Lang i Sjostrom. Recordeu com les adquisicions més afines de la tècnica cinematogràfica donaven qualitat pictòrica a les escenes prostibularies de *L'Opéra de Quai' sous*, a la bellesa irreal dels paisatges d'*Ombres Blanches* i als quadros fantàstics i legendaris d'*Els Nibelungs*.

Principalment, però, ha estat la literatura la que ha influït més damunt del cinema. Això és natural. Si hom intenta, salvant tota la pedanteria, fer una definició dels dos arts, podem trobar aproximadament els contactes i les diferències que han de produir per força un corrent de relacions contínues. La literatura és l'art d'expressar

ferència al pensament sobre l'acció, com a art estàtic que és.

Altrament, la literatura, salvant alguns assaigs malaurats d'obres col·lectives, és una creació individual, independent en principi de tota coacció exterior i aliena a tota col·laboració, i en canvi el cinema és un art col·lectiu, subjecte a mediatzacions d'editors i d'interprets, i en el qual no hi ha un sol autor, sinó molts, des de l'escenarista que escriu el guió fins al darrer muntador o operador, passant pel director, els interprets, els fotògrafs i els tècnics de totes menes que hi intervenen.

L'evolució i perfeccionament de la tècnica han alterat en proporcions inverses el mèrit i responsabilitat relatius del director i de l'autor de l'argument. Per això, quan el director era un senyor anònim i sense pretensions, hom volgue donar categoria al cinema manlevant oïes a la literatura. Per a l'er cinema d'art, hom transposava a la pantalla els temes de *menage a trois* amb complicacions melodrames i novel·lons de tots els tipus i els líeal, allargant-se algun cop fins a Dumas o a Victor Hugo.

La literatura, però, considerava el cinema com a un divertiment interior, per a us porteres i criatures. No hi veia cap possibilitat creadora important. El cinema a art italià o francès, les adaptacions teatrals, les grans *machines* històriques estil *Espartacus* o *Cabiria*, la feien somriure. I va haver d'obrir-se pas, entre un garbuix de poètics, de pastissos de crema i a homenassos imponents, un individu d'indumentaria ridícula, amb barret fort i bastonet, que feia riure la mainada i posava al llarg de la comicitat dels seus films la nota d'un amarg humorisme original, perquè els literats i intel·lectuals comencessin a interessar-se pel cinema. Es produí la idolatria de Chaplin, curiós fenomen que l'art humaníssim del gran còmic ha sabut conservar latent, i al mateix temps, tot aquell estorç cinematogràfic llau que s'apuntalava en la literatura més putrelacta va morir entre convulsions bertinianes i postes de sol tenyides de vermell.

L'any 1915 neixia, amb *La marca de joc* dirigida per Cecil B. de Mille i interpretada per Sessue Hayakawa, el cinema seriós americà, i al mateix temps es produïa, originat per la sensació que causà aquest film i aquella gran *Intolerància* de Griffith, el culte del director. El director deixà d'ésser una persona anònima per a esdevenir el principal responsable del film.

Es curiós de constatar com fins aleshores només comentaven els films els que comercialment estaven interessats en el cinema. El descobriment que la literatura va fer de Chaplin i dels directors americans motivà que els intel·lectuals es possessin amb gran entusiasme a parlar de cinema. Si rellegim algunes de les coses que cap a l'any 1920 van escriure alguns literats, hem de creure que potser se'n va fer un gra massa.

Però això no era obstacle perquè la gent anés al cinema, i el cinema seguia essent un art popular, capaç de resistir totes les apologies. Em penso que no seria exagerat dir que els temps han canviat bastant.

RAFAEL TASIS I MARÇA

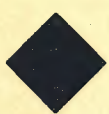
• Las dos huerfanitas

El film més gran de l'any

• Noche de gran ciudad (Mirages de Paris)

Fantasia còmica dirigida per FEDOR OZEP

• Una clienta ideal

(La meilleure cliente)

La consagració com a gran actor còmic de RENÉ LEFÈBRE

• Las ocho golondrinas

8 jeunes filles en bateau

Una pel·lícula indefinible premiada en el concurs internacional de Milà

Aquests quatre títols són l'encapçalament de les

Selecciones

Filmófono

pel·lícules preparades pel que pensen i senten com nosaltres

FOX
Una viuda
Romàntica
Catalina Bàrcena

CINNAMOND FILM

Balmes, 51 — BARCELONA — Telèfon 24439

Presentarà la temporada 1933-1934 Catalunya, Aragó i Balears la grandiosa Superproducció Nacional

ODIO totalment en espanyol

DRAMA DE PASSIONS HUMANES

Intèrprets principals: MARIA F. LADRÓN DE GUEVARA, Jesús Navarro, Manuel Paris, Pere Larrañaga, Raquel Rodrigo, Antoni Plana. Director: M. Richard Harlan. - Autors: Wenceslao Fernández Flores (lletra), Mestre Patiño (música). Producció: ORPHEA FILM

No oblideu aquest títol ODI

Li portarà recaptacions fantàstiques

14 escollides produccions

de la famosa marca americana MAJESTIC PICTURES

Interpretades pels reconeguts "astres" de la pantalla: Lupe Vélez, Billie Dove, Lily Damita, Anna May Wong, Evelyn Brent, Zasu Pitts, Ricardo Cortez, Víctor McLaglen, Conrad Nagel, J. Farrel McDonald,

12 Insuperables films europeus de qualitat màxima

OPERETES COMEDIES DRAMES

25 MOSAICS NACIONALS

(CURIOSITATS D'ESPANYA)

Interessants reportatges explicats en espanyol

NOTA: Aviat s'anunciaran títols i assumptes amb detalls d'interprets

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR
Societat General Espanyola de Llibreria
Barbarà, 16 *** Telèfon 14186

Tingueu present la marca dels grans èxits

5 Films Universal, 5 que heu de tenir en compte

- El hombre invisible
- El gran domador
- ¿Es esto amor?
- El beso ante el espejo
- El frente invisible

Distribuidors:

Hispano American Films, S. A.
Carrer València, 233, Telèfon 70351. - Barcelona

Acaba de publicar-se el n.º 3 (Extraordinari) de la Revista

CINEMA AMATEUR

Articles de: Isidre Socias - Jeroni Moragues - Josep Palau - Domènec Giménez - Delmir de Caralt - J. M. Galceran, etc.

Nombrosos gravats Preu: 1'50 ptes.

Administració i venda:

Llibreria Catalònia

Ronda Sant Pere, 3 - Telèfon 12456

Suscriviu-vos a MIRADOR

Corts Catalanes, 589 - BARCELONA

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

Et Sr. _____

que viu a _____

carret _____ n.º _____ es subscriu a MIRADOR

vel preu fixat de 3'50 ptes. trimestre.

_____ de _____ de 193_____

Signatura

CINEMA I PSICOTÈCNIA

Fer el savi

Jo no sé si us ha passat mai de sentir explicar l'argument d'un film que ja l'heu vist. Es una cosa realment enutjosa. Imagineu la meua catàstrofe si us dic que — per obligació professional — he hagut de llegir cinc centes vegades la narració d'un fragment de film que jo ja havia vist tota una colla de vegades. Sort dels processos d'automatització i de la indiscutible diversió que m'han proporcionat algunes d'aquestes narracions. Algun dia, quan la mica de memòria que ha alçat aquesta prova psicotècnica per a la selecció d'aspirants a policia s'hagi esbravat, el periòdic que publicués alguna de les narracions recollides s'apuntaria un èxit memorable.

Aquesta prova, més enllà del seu valor psicològic general, ha revelat alguna cosa que val la pena d'apuntar. Podem afirmar d'una manera categòrica que els que han reeixit pitjor de la prova (excepte fets dels ineptes absoluts davant tota mena de proves), han estat aquells que tenien, podríem dir-ne, una major erudició cinematogràfica. I d'entre aquests, els que de més a més tenien pretensions de crític.

La prova demanava als examinats la major constatació possible de detalls d'un fragment de film. I bé; aquells que havien anat més al cinema eren els que menys coses havien vist. Com ho sabem, podreu preguntar-nos, que havien anat més al cinema que no els altres? Senzillament perquè en el film projectat veieren una sèrie de coses que no hi eren, però que en canvi han sortit a molts films anteriors al projectat. El lloc comú cinematogràfic, el truc repetit cent mil vegades els esguerrà la visió exacta d'aquell fragment de film que ja havien escollit precisament entre els inèdits i els que porten un estil més renovat.

Per exemple, un senyor darrera d'una porta de vidres, el nostre cineòfil creu invariablement que és un senyor que telefona. L'home de cara ampla amb barret gris clar és sempre el director d'una banda de lladres. L'home que es fa pas entremig de la gent i acompanyat de la policia entra en un local tancat, és sempre un periodista. Podríem multiplicar els exemples fins molt enllà. De moment podem dir que en aquell fragment de film no hi havia ni una sola persona que telefonés, el director de la banda de lladres ni tenia la cara ampla ni duia el barret gris, i el periodista era completament inexistent. Però el lloc comú cinematogràfic — la cosa fàcil acceptada ja per sempre més — aquesta vegada ha fet interpretar falsament els detalls del film projectat amb intencions psicotècniques, ha fet veure allò que no hi havia i ha fet passar per alt les coses més sobresortint.

Però hi ha hagut una cosa pitjor, amics que feu crítica cinematogràfica; i és que em penso que entre tots damunt de certes persones hem fet més mal que una pedregada amb les nostres crítiques i les nostres teories i que amb tot això tan senzill dels primers plans i els segons termes i el dinamisme i el ritme s'ha fet un embull tan gran que quan va al cinema, en lloc de veure films, només hi veu gossos lladrant la lluna.

Aquest tipus de xicot també era entre els aspirants a policia, i més d'una vegada.

FOX

La Fira de la Vida Janet Gaynor

I el pobre home, quan ha hagut d'escriure el que havia vist — per fer una mica el savi —, ha preferit fer de crític i ha començat a dir el que hauria volgut veure i s'ha embrancat amb els primers plans i el dinamisme i tota aquella ialòrnia dels ritmes i ha acabat fent-se un pa com unes hosties que després, per desgracia d'ell, psicotècnicament donava una manca d'aptitud per a l'observació — que era el que la prova demanava — gairebé absoluta.

Cinematogràficament, de la prova que l'Institut Psicotècnic ha realitzat amb els aspirants a policia n'hem de deduir una, podríem dir-ne, «cinematogràfica» col·lecció trágica. El cinema, instrument de cultura, entre certs medis nomes serveix per a idiotitzar amb els seus llocs comuns una joventut que ja només s'estorça per veure com ho farà per no pensar. La crítica cinematogràfica, instrument si més no d'orientació, entre certes persones nomes serveix per embullar les terribles pretensions de savi que tots portem a dintre.

No vol dir això que ara hàgim de deixar d'anar al cinema, ni que hàgim d'acabar amb la raça dels crítics. Això vol dir que entre tots hem de trobar la manera que el cinema realment pugui ésser un instrument de cultura.

Alegrem-nos pensant en l'èxit que amb aquesta prova s'apunta l'Institut Psicotècnic. Una vegada més la rialleta dels escèptics ignorants disfressats de domine se n'ha anat per terra. Hom va demanar al cinema que determinés la capacitat d'observació entre un públic heterogeni, i va fer-ho admirablement. Tant, que aquells que es posaren davant de la pantalla a fer de crític i no a fer de policia es varen trobar que l'havien esguerrada.

I precisament els escèptics de la psicotècnica dubtaven d'aquesta prova perquè deien que els cineòfils la realitzarien amb avantatge. I és que, senyors, gràcies a Déu, la psicotècnica és una cosa molt diferent de la que certa gent es pensa.

JERONI MORAGUES

Ja ho sabeu...

— que Boris Karloff interpretarà *El club dels suïcides*?

— i el mateix artista serà el protagonista de *La tomada de Frankenstein*?

— que Gandhi no ha posat mai els peus en un cinema?

— que el pròxim film de Cecil B. de Mille han designat Janet Gaynor com l'estrella més popular?

— que els papers principals del nou film de Lubitsch aniran a càrrec de Miriam Hopkins, Fredric March i Douglas Fairbanks Jr.?

— que els francesos preparen una versió parlada de *Judex*? Però els dotze episodis — dotze setmanes consecutives — seran reduïts a les dimensions d'un film normal.

— que la cèlebre novella de Stevenson, *L'illa del tresor*, serà altre cop filmada per S. Van Dyke, amb Wallace Beery i Jackie Cooper? En la versió muda havien treballat Lon Chaney i Shirley Mason.

— que Erich Pommer, impedit de treballar a Alemanya, produirà cada any una sèrie de «grans films europeus»?

Documentals i reportatges

Sense cap mena de dubte, l'home modern, alguns polítics i periodistes a part, sent molt més el gust i la necessitat de la informació que no pas la gent d'altres èpoques. Sobretot, naturalment, l'home civilitzat. L'home de la tribu no necessita ni vol saber res més que el que passa al seu voltant.

L'altra banda, les majors facilitats de comunicació han permès, i permetran cada dia més, de satisfer ràpidament i amb exactitud les necessitats informatives.

Observeu la voga contemporània de la literatura documental i l'afició als documents gràtics, que serveixen immillorablement la mandra de llegir i adhoc de pensar. La gent del nostre temps és eminentment visual. Per això també ha estat possible que aconseguissin el favor del públic els films documentals i de reportatges, encara que estiguin mancats del més tènue fil d'intriga amb pretensions de relligar les escenes.

Cal insistir sobre la innegable utilitat d'aquesta mena de films, i, així mateix, que adhoc hi hagi sales especialment dedicades a aquest gènere. Fins i tot desposseïts de la menor intenció educativa, les pel·lícules d'aquesta mena són un preciós element d'educació, si més no per a fer-se càrrec més exactament del que hom llegeix, als diaris o en qualsevol altre lloc.

Potser no s'ha remarcat prou, entre altres coses, la influència que els films documentals i de reportatges han de tenir forçosament en l'educació de les persones de tota edat, i més especialment dels infants.

Aquests nois que assisteixen, sovint portats per la família, a les sales especialitzades en el gènere, sabran una altra geografia i una altra història contemporània que la que era possible de saber anys enrera. No és tot: u veure en una revista un retrat immòbil, i sovint massa compost, de Mussolini o de Mac Donald, i veure'l bellugar-se i sentir-lo parlar. A l'espectador li sembla, i amb raó, que d'ençà dels reportatges sonors, coneix molt millor els personatges que el diari li anomena cada dia i que, vulgues que no, contribueixen a la marxa que porta el món.

No hi fa res que en un any hom vegi cinquanta-dos *rodéos* i cent quatre col·locacions de primeres pedres. Són «gaselles» tan inevitables com les que publiquen els diaris, al costat de coses més interessants i substancials.

ACTUALIDADES
 Rambla Catalunya, 37 - Telèfon 11701

- Una visita al Caire
 Documental, en espanyol
- Gaumont gràfic, núm. 7
- Varietats mundials
- França Actualitats, núm. 53
- Eclair Journal, núm. 34
- Festes basques de Sant Ignasi de Loyola a Bilbao

Sessió contínua de 3 tarda a 1 de la nit
 Temporada d'estiu, cada dia
 Entrada única: 1 pesseta

—Els veïns pregunten si el senyor els voldria deixar el fonògraf.
 —Que volen ballar?
 —No, senyor; em penso que volen dormir.
 (Ric et Rac, París)

—Com és que no ets a classe en aquesta hora?
 —Quan hi he arribat, ja l'he trobada plena.
 (Gringoire, París)

EL SALUT NAZI
 —Mira, ve Hitler! No t'oblidis d'alçar la pota.
 (L'Intransigent, París)

En tres mesos de treball ha doblat en castellà

El amor y la suerte
 El film còmic Almira esperat a tot Espanya

L'alegria que passa
 El poema de l'immortal Santiago Rossinyol i el Mestre Morera

DANTON
 L'epopeia de la revolució francesa

El brazo de la Ley
 Un assumpte social i galant

La ex-novia
 El més atrevit problema del divorci

Mater Dolorosa
 Un poema sagnant de l'amor maternal

Un asunto tenebroso
 Film de misteri

Un doble "RUTA" es seguretat d'èxit

Ufilms Ullargui Films
 selecciones en exclusiva

TEMPORADA 1933=34

<i>María</i> (llegenda hongaresa)	per Annabella	OSSO ALLIANZ
<i>Vuelan mis canciones</i>	per Martha Eggerth	CINE ALLIANZ
<i>Todo por el amor</i>	per Jan Kiepura	CINE ALLIANZ
<i>Hoy o nunca</i>	per Jan Kiepura	CINE ALLIANZ
<i>Espías en acción</i>	per Brigitte Helm	CINE ALLIANZ
<i>Moral y amor</i>	per Grete Moshim	KRISTALL FILMS
<i>Lo que sueñan las mujeres</i>	per Gustav Froehlich	CINE ALLIANZ
<i>Déjame pasar la noche contigo</i>	per Jenny Jugo	CINE ALLIANZ
<i>Por el mar viene la ilusión</i>	per Liane Haid	CINE ALLIANZ
<i>Luces del Bósforo</i>	per Gustav Froehlich	CINE ALLIANZ
<i>Su Alteza la vendedora</i>	per Liane Haid	CINE ALLIANZ
<i>La dama en gris</i>	per Brigitte Helm	CINE ALLIANZ

CENTRAL: Madrid, Antonio Maura, 16 - Telèfon 16604

SUCURSALS

Barcelona, Balmes, 79 • tel. 7 9132	La Coruña, Marina, 6 y 7 • tel. 2534
València, Colón, 64 • tel. 13867	Gijón, Bejoña, 2 • tel. 1929
Sevilla, Tetuán, 25 • tel. 27650	San Sebastián, Prim, 31
Bilbao, Berastegui, 2	S. Cruz Tenerife P. i Margall 2
	Palma de Mallorca

AGENCIES

La troballa d'un company que no s'havia vist de molts anys
 (Ric et Rac, París)

CINAES

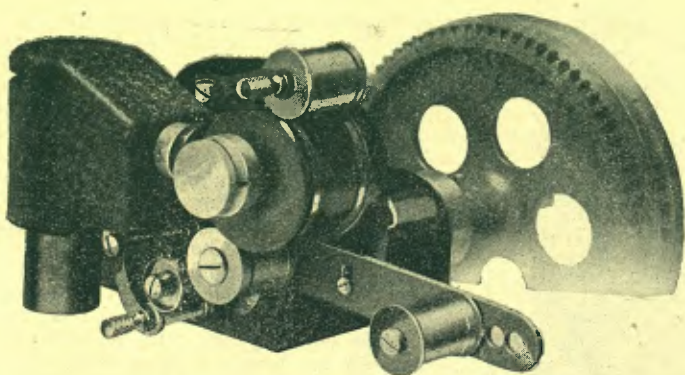
Laietana, 53
(PATHÉ PALACE)
Telèfon 20701

Al públic en general:

Als senyors empresaris:

Cinaes ha adquirit per a la distribució en exclusiva a tots els cinemes de la península EL MILLOR LOT de les millors pel·lícules europees, que ofereix als empresaris i al públic sota la denominació

Grup de pel·lícules especials d'èxit indiscutible

AVÍS IMPORTANT PER ALS SENYORS EMPRESARIS

Els que encara no hagin equipat llurs salons amb aparells sonors o els que no estiguin contents d'altres marques, cal que demanin detalls a la SECCIÓ DE MAQUINÀRIA DE CINAES, així com preus i condicions dels moderníssims aparells de projecció muts i sonors ERKO CINAES que van a la davantera dels rècords de venda de tots els països, per llur fidelitat de reproducció i la garantia de llur bon funcionament. SERVEI TÈCNIC D'URGÈNCIA a totes les regions i províncies

Recordeu els següents noms

Liebelei (Amoríos)
Director : MAX OPHULS

Teodoro y Compañía
Director : RENÉ COLOMBIER

Mater Dolorosa
Director : ABEL GANCE

París - Montecarlo
Música de PAUL ABRAHAM

Danton (En castellà)
Director : ANDRÉ ROUBAUD

La taquimeca se casa
Música de PAUL ABRAHAM

La segunda juventud
Director : KARL FROELICH

La señora no quiere hijos
Director : H. STEINHOFF

La mujer desnuda
Director: JEAN-PAUL PAULIN

¡Muchacha! ¿Cara o cruz?
Director : GEORG JACOBY

El centinela del amor
Director : GEORG JACOBY

Suburbios
Director : PIERRE O'CONNELL

Tots aquests films junt amb els més destacats i selectes de la producció mundial SERAN EXHIBITS en els locals de CINAES en els quals enguany el públic notará una nova orientació i notables reformes

Elixir de Amor
Director : MARIO BONNARD

La prometida de mi marido
Director : HENRY ROUSSELL

El Carrer 42

El més intel·ligent i el més reeixit de tots els films de music-hall

14 primeres figures, entre elles **Warner Baxter, Bebe Daniels, George Brent, Ruby Keeler, Guy Kibbee, Dick Powell, etc.** 200 girls. Dirigida per **Lloyd Bacon**

PRÒXIMAMENT SERÀ
PRESENTAT PER

MIRADOR

Warner Bros

First National

Classificada com LA COMPANYÍA NÚM. 1 a Nordamèrica, per l'esforç que està realitzant per tal de dur el cinema sonor a la seva perfecció

FILMS A REMARCAR D'AQUESTA MARCA

20.000 anys a Sing Sing - Vampiresses de 1933 - Esclaus de la terra - La vida comença - Tres vides de dona, i altres

**Warner Bros - First National
Films, S. A. E.**

Passeig de Gràcia, núm. 77 - Barcelona

LES LLETRES

AL MARGE DEL CENTENARI DE LA RENAISEXÇA

La carta d'Aribau a Ramon Muns

El número 238 de MIRADOR, escaient-se justament el primer centenari de l'Oda, m'inscriu un article on per damunt del fet aïllat de la publicació a El Vapor de la poesia d'Aribau, m'interessava per la investigació de les seves causes inspiradores i també pels estudis previs que de la llengua catalana havia fet el seu autor abans d'escriure-la. Milà i Fontanals, en sospitar d'Aribau, per primera vegada, assaigs i àdhuc

que li produeix el to matusser de les escasses produccions de llengua catalana.

Aribau, sense fe en una renaixença lingüística, sense l'heroisme de Rubió i Ors, el qual havia d'escollir dels seus companys els mots escèptics, tan aviat irònics — Pi-ferrer anomenava «Certamen-programático-cortádico-académico» el certamen de la «Real Academia de Buenas Letras» —, tan aviat menyspreadors, és, no obstant, en

set anys. Junt amb Ramon Muns, López Soler, Montmany, Ferrer, Cortada, Santpons, Martí i altres, constituïa la «Sociedad Filosófica» que havia de desplegar activitats científiques i literàries i d'on Montoliu fa arrencar els primers símptomes del moviment romàntic, nacional i redemptor. La «Sociedad Filosófica» va ésser en un principi quasi dirigida exclusivament per Aribau, que presidia les seccions de poesia i belles arts. L'amistat d'Aribau amb Ramon Muns devia arrencar de les sessions solemnes que celebrava aquell petit cenacle romàntic on el culte a la poesia arribava a l'exaltació. Quan la primera sessió — 4 de juliol de 1815 — i Aribau comptava sols setze anys, Ramon Muns llegí un sonet d'elogi al jove poeta i aquest una dècima d'agraïment. Dissolta la «Sociedad Filosófica» l'any 1821, la major part dels seus membres ingressaren a la «Real Academia de Buenas Letras», però llur entusiasme renovador no s'avingué pas a la nova disciplina i Aribau tot just si assistia a les sessions sense prendre mai part a les lectures.

Muns i Aribau, companys de lletres, guiats per les mateixes inquietuds, amics íntims, van preparar la primera manifestació veritat del Romanticisme: El Europeo. Muns oscilla, però, entre les dues tendències aleshores en lluita: el romanticisme i el classicisme. Tradueix René de Chateaubriand i al mateix temps s'acull a les velles formes i en elles s'inspira en escriure el drama tràgic Sofia y Demetrio. Fou també un dels primers conreadors de la llengua catalana. L'any 1808, publicava al Diario de Barcelona la poesia La persecució dels porcs i la llegia l'any 1841 a la «Real Academia de Buenas Letras». En aquell moment la producció de Ramon Muns té la vàlua de l'excepció. La perspectiva de la literatura catalana és, a començament del segle XIX, desoladora. Uns quants noms, pocs, conreen la nostra llengua i impossibiliten l'estroncament del català escrit; entre ells, hi ha Ramon Muns i Serinyà, el record del qual va íntimament lligat amb les primeres manifestacions poètiques d'Aribau — els primers assaigs els féu a la «Sociedad Filosófica» i de les lectures que celebraven en sortí, animat per Muns i altres amics, el seu primer llibre: Ensayos poéticos (1817) — i amb les inquietuds romàntiques inspiradores de l'Oda. Res no ho demostra tant com la carta que avui publicuem, gràcies a Ramon Muns i Vicente, del qual parlavem des d'aquestes mateixes pàgines amb motiu d'escaure's el primer centenari de la publicació a El Vapor de la poesia d'Aribau.

Aquesta carta té en la història de la Renaixença un valor extraordinari. Dataada en 1817, quan Aribau compta dinou anys, demostra, per damunt de tot, l'ànsia de fer reviuir la llengua i alliberar-la de l'enfany on l'havien reclosa els catalans mateixos, quan el domini de la cultura castellana els enlluernava i feien esforços per esdevenir espanyols d'idioma, i, encara, desment els judicis crítics d'alguns autors dels quals parlàvem en aquella ocasió.

La recança per la llengua perduda li fa escriure en aquell moment de sinceritat amical i sense sospitar la transcendència que hauran de tenir, aquestes paraules definitives en l'estudi dels precedents de l'Oda:

«Yo tengo empezada una composición en catalan la cual

Plorant la vergonyosa decadència en que vuy jau la catalana faula,

será en brebe dirigida al abate Montano. En ella hallará V. mil cosas que disimular: no, amigo: nada quiero que me disimule V. sino

Passa al revés ta ploma esmenadora Per tot quant errará la ploma mia.»

Aribau, escèptic d'un retrobament nacional, abandona els nobles ideals de la seva joventut que mai més no tornaran a animar-lo. Indiferent a les primeres manifestacions de Renaixença, que ell havia desvetllat, no escriu, fora de Palamós, poesia anacròntica, res més en català, però si li mancà heroisme per emprendre's la tasca feixuga i constant de ressuscitar un idioma, va ésser el primer català que en el segle XIX, conscientment, s'emocionà en l'e-yoranza de la glòria passada i en l'harmonia de la nostra llengua.

J. M. MIQUEL I VERGES

El millor assortit de llibres francesos el trobareu sempre a la

Librairie LOUIS BERGÉ

Rambla del Centre, 19 - Teléfono 23118

i de revistes i diaris estrangers al

KIOSQUE FRANÇAIS

Rambla dels Estudis, 7

Literatura polonesa a França

Als infants francesos de les primeries d'aquest segle els foren proposats, des de l'ús de raó, tres temes d'exaltació: el record, encara persistent, de la guerra de 1870-71, la guerra dels bàrs i el martiri de Polònia.

Le général Dourakine i Les deux nigauds ens iniciaven en els sofriments dels polonesos deportats a Sibèria o exiliats a l'estranger; el primer d'aquests llibres ens ensenyava la noblesa de l'ànima polonesa patriòtica i catòlica, el segon ens donava una idea simpàtica dels seus tipus populars i bohèmics, ens feia penetrar una mica més en-

prèn Par le fer et par le feu, Le Déluge i Messire Wolodyowski. Totes aquestes obres han estat escrites i publicades entre 1880 i 1896, i se sap que Sienkiewicz, nascut l'any 1846, morí l'any 1916; és, doncs, un escriptor que, per la inspiració i per la manera, participa més del segle passat que no pas del present; sovint, àdhuc és menys modern que Cyrien Norwid. Però si aquest es situa pel seu accent i la seva sensibilitat, Sienkiewicz, en les seves novel·les, es posa fora del temps pel seu art narrador, la seva profunda humanitat i la seva poesia. És aquesta, potser, la que hi domina; i en tot cas, és la poesia qui, com una corda vibrant, sosté les seves obres. En la crònica d'Alexis Zdanoborski (En esclavage chez les Tartares) evoca la personalitat enèrgica i, no obstant, plena de delicadesa mística i amorosa, d'un cavaller polonès del segle XVII, el qual prefereix tots els horrors de la captivitat: misèria, menyspreu i tortura, abans que traïr el seu Déu, la seva pàtria i la seva dama. La voluntària sobrietat de la narració és brodada d'or, constellada de pedreríes, i l'aire atzurat de l'estepa la fa bategar com una rica tofa d'un gust exquisit. El Toast de Messire Zagloba i la llegenda popular en la qual es conten les astúcies triomfants de Messire Lubomirski en la seva lluita contra l'infern, van i vénen de l'humor a l'epopeia. I aquests són els tres poemes que haurien pogut trobar lloc en una mena de llegenda dels segles pròpiament polonesos. Aquest recull conté, encara, un Idilli que celebra tant el bosc nacional com els dos cors purs dels infants que en són els herois, i hom imagina ja una balada com aquella del Llac, escrita sobre aquest tema per un altre Chopin. Le souneur i Souvenir de Mariposa són encara variacions sobre aquest sentiment de la pàtria que pocs escriptors, sens dubte, han concebut i tractat amb una tal matisada profunditat, amb una tal emoció humana. Le souneur és un vell lituà exiliat a Polònia per la seva fidelitat a la Sereníssima República; i ell, amb la mort arrapada a l'ànima, renuncia a reveure el seu país a causa dels negats que l'han divorciat de la seva alliberadora i fraternal educadora; només quan fa el seu ofici, dalt el campanar de l'església, damunt l'ala de les campanes que obranden com cignes en el cel, d'ànima plena de nostàlgia del vell campaner vola cap a la seva llunyania Lituània... A Mariposa, a Califòrnia, a l'altre cap de món, un squatter polonès, l'únic de la seva raça al país, isolat de tota ànima vivent setmanes senceres dins el bosc, de feia uns quants anys llegia cada dia alguns passatges de la Bíblia polonesa amant "estn tr-orhídam" "se-galow" "ano" és expressions solemnis i desuades del traductor del segle XVI que es dirigeix a aquell pel qual després l'autor en sap la història. El grec Diocles, que cerca la veritat, la breu aventura legendària de Platon coiffeur, una Aventure à Sidon són temes de contes filosòfics en els quals Sienkiewicz es revela un escriptor hàbil, però no és pas aquí que dona les seves notes més vibrants; és en una d'aquelles novel·les-poemes que he analitzat breument, és en aquell Journal d'un instituteur de Posen on tot l'horror del jou enemic està simbolitzat i estigmatitzat en els sofriments i la fi lamentable d'un escoler polonès mort d'esgotament damunt els llibres alemanys, d'humiliacions i de befes perquè el seu accent era dolent.

«Es que no creguin en la pàtria o la considerin com una trava per a l'expansió, que llegixin aquestes novel·les i, si tenen cor, sentiran a quines profunditats de la nostra personalitat s'uneix la pàtria a la nostra essència.

Amb les novel·les de Sienkiewicz tanquem un capítol de la literatura polonesa. No hi ha pas cap romanticisme en aquesta novel·la siberiana d'un escriptor que, abans de l'any 1914, ha estat el col·laborador de Joseph Pilsudski; però s'hi retroben qualitats ben nacionals, qualitats comunes a l'autor, als seus contemporanis i als seus mestres; un sentiment directe i poètic, íntim i delicat alhora que ric i vigorós de la natura, de l'humor, una sobirana facilitat per a interessar l'home tot sencer en l'aventura particular d'una nació i d'alguns dels seus ciutadans, més gloriosos, més sensibles o més malaurats que els altres. Però encara caldrà una altra crònica per a parlar de l'obra de Waclaw Sieroszewski i del nou volum que l'ha fet conèixer a França (2).

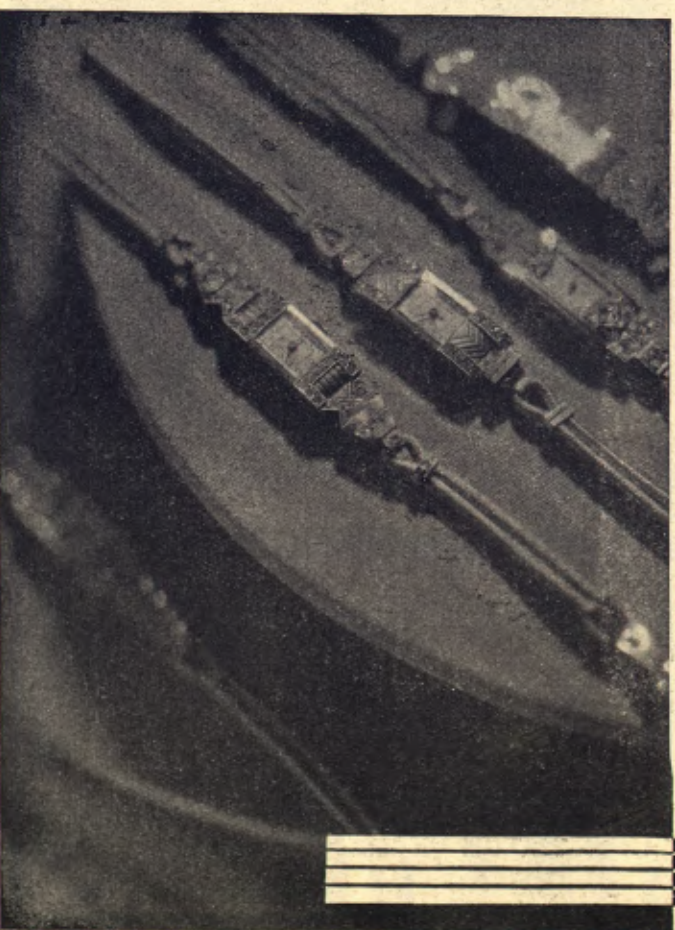
PIERRE-JEAN ROUDIN

(2) El comte J. de France de Tersant i M. G.-A. de Teslar han publicat ja en la col·lecció polonesa la Nouvelle Revue Française una altra obra d'aquest escriptor: A travers le désert blanc (Paris, 1931).

Un present que us farà quedar bé. Visiteu les GALERIES SYRA

ALPINISTES Gran assortit de llibres d'excursionisme. Guies, mapes, etc.

Llibreria Francesa RAMBLA DEL CENTRE, 8 i 10 Sucursal: PASSEIG DE GRÀCIA, 87 BARCELONA

Sobre el batec delicat d'un canell femení, sols el ritme discret i perfecte d'aquests rellotges de gala pot afegir una nota de distinció i d'elegància

Rbla. Centre, 33 P. Bacardí, 2

J. ROCA

El millor assortit de llibres francesos el trobareu sempre a la

Librairie LOUIS BERGÉ

Rambla del Centre, 19 - Teléfono 23118

i de revistes i diaris estrangers al

KIOSQUE FRANÇAIS

Rambla dels Estudis, 7

El cas de Sienkiewicz és curiós. Es cèlebre a França i a l'estranger per una novel·la que no és pas la millor de les seves obres; el Quo Vadis? que Léon Daudet ha pogut anomenar el tipus de la falsa obra mestra, és, de bon tros, distanciat, des del punt de vista de l'emoció i de la qualitat literària, no solament per Les Chevaliers Teutoniques, novel·la d'història que evoca amb una pujança magnífica la lluita a mort entre Polònia i els teutons, sinó encara per la trilogia que com-

(1) Es tracta d'una col·lecció de traduccions literàries i d'obres històriques fundada enguany per un comitè presidit per l'escriptor polonès Joseph-André Teslar i publicada pel gran editor Edgar Malfère (Société Française d'Éditions Littéraires et Techniques, 12 rue d'Hautefeuille, Paris). Entre els traductors que hi són adscrits hom retroba Paul Cazin — del qual ja he fet l'elogi, fa uns quants mesos, la versió de les Pierres vivantes de Stanislas Berent i la d'admirables pàgines de Cyrien Norwid —. Aquesta Col·lecció es proposa donar paral·lelament les obres cabdals de la literatura polonesa, les més característiques de l'època contemporània, els estudis d'història i la biografia dels homes més grans de Polònia; entre els segons, anuncia la primera edició completa de les Lettres de Frédéric Chopin, i una vida i els Records de Pilsudski.

LES ARTS I ELS ARTISTES

Visita a Alfred Sisquella PROJECTOR Una vegada era una escultura...

L'artista, en aquests instants caniculars, va aclaparar d'ací d'allà veient com el temps s'esmuny, mirant com es torra el paisatge i escoltant els cants dels darrers ocells.

L'efecte de la calor se li tradueix en un magnífic fre a les quatre rodes, i hem de confessar que davant d'aquest innegable fet, nosaltres ens hi sentim completament adherits pel que respecta a una emissió de crítica.

Els grans noms de la pintura estan a l'ombra del museu, voltats d'aquella tenebra mig closa de les cases dels grans senyors; treure'ls d'allí per a discutir-los o per a fer-los servir de tema per a un article, ho considerem d'una absurditat que ni seria agrada per llur esperit consagrat, ni per les persones que ara a trenta graus ens vulguin llegir.

A més a més, els catalans tenim una sèrie de noms il·lustres tan dignes del comentari de tot temps com molts d'aquells altres que els anys transcorreguts han curat de condecorar amb un indestructible títol de genis i que són els que hem volgut alludir més amunt des del seu lloc estàtic a la fresca satinada del museu.

Tot i considerar com a veritable l'actual posició del poc treball de l'artista coterrani, sempre existeix un bri d'esperança de caçar quelcom de nou, i si més no hi ha la il·lusió d'unes hores de conversa davant d'un refresc. Aquestes raons ens han portat a Sitges per a veure Sisquella de prop.

L'esperança d'una violenta reacció contra l'estat de coses atmosfèric, de dalt del tren estant, ens feia imaginar-nos una possibilitat de la negació del lassament que apartés molt lluny l'erigiment patològic dels pèls del pinzell en repòs, de la seva vida activa allunyada de l'epilèptica convulsió petrificada que s'ha de curar amb el bany d'aiguarràs de l'hivern.

Sisquella, però, va aturar-nos la il·lusió a l'instat amb arguments d'una lògica irrefutable.

De sis a nou encara es pot fer alguna cosa, més endavant el sol ja ha arribat al cor del maó, ja ha penetrat al fons de la matèria bona conductora que hi ha pertot arreu, i la radiació no s'acaba fins a l'endemà. Una enorme sinceritat i amb un agradable desig d'enderrocar pretensions, de veure primícies pictòriques, equival a abstraure's totalment de l'afer primordial i decidir-se a l'estricta companyia.

Alfred Sisquella és dels homes que poseeix la més absoluta convicció del verum peripatètic.

Per a esperar l'hora del dinar es posa al vostre costat i per tots els carrers i carrerons de Sitges va explicant les coses més sucoses que amb tota seguretat es diuen avui a Catalunya. Com que la idea de veure quadros embastats ja està ajornada per moments abans de dinar, i l'ordre en nosaltres és una virtut congènita exactament igual que la més ferma submissió al pla de l'hoste, ens trobem passejant amb ell, disposats a observar la màquina i l'esperit del pintor que en l'actualitat ocupa un dels llocs més privilegiats i més merescut alhora. Fa l'efecte d'una peça del poble de Sitges, d'una d'aquelles peces que si un dia solrés una exportació es deixaria sentir i ja no funcionaria mai més amb regularitat.

El seu vestit blau de mariner posa sobre el blanc de les parets una nota desesperada del colorisme agut de la platja que es torna internacional.

Es una taca escapada de la seva pròpia paleta, que al costat dels pantalons curts dels turistes i dels bucòlics barrets de palla de les seves mullers, agafa una gran consistència racial com si volgués demostrar d'una manera palpable a tot aquell món disseminat i confús d'estrangers la nostra tradicional desimboltura en saber agermanar i reeixir en la mundial preocupació del lligam del pràctic amb l'elegant.

Les mirades de la més justa commiseració per l'horribil espectacle de la colla sense timó que deambula parlant dels moros i dels toreros espanyols, se'ls dona cada dia Sisquella en els seus passeigs precisos, preocupats i nerviosos per la vila sitgetana.

Així ja el situa en una posició molt amable a tenir en compte en aquesta època de rara xenofília, en què un esparracat qualsevol, pel fet de parlar una llengua forastera i per la barra de lluir un borrioll macilent

en una cama desproporcionada, esdevé un personatge important que mobilitza totes les admiracions.

El lapsus estival encomana al nostre gran pintor una eufòria de pescador de categoria.

Molts dies, en deixar els estris de pintar, s'encamina cap a les onades i amb un veí amic seu s'endinsen cap a mitja mar, d'on, posant un ull gairebé professional, treuen a flor d'aigua tot el peix que més o menys distret s'escau a passar.

La darrera obra de Sisquella

Sisquella d'això en fa un quart que arriba a despertar les més legítimes enveges. Com que tot el que diu ho pronuncia amb convicció i ho subratlla amb una gràcia imponderable, ve que li enveguen les sortides i us el mireu com si fos l'home que ja ho té tot. Vàrem poder observar que el seu pas per la vila sembla obeir a una consirosa inspecció que es desfà tot caldeiant-se davant el miserable moment d'atreïtista del Grecó.

Es una obra d'aquell paper mategat tan en voga uns anys enrera. El pintor de Toledo va vestit de personatge líric, de còmic del Tenorio i voltat com està d'un verd tot d'haver volgut perpetuar un uniforme fatal, i per part de l'escultor denota una iniciativa d'alumne pervertit i abandonat de la mà de Déu en les rigoroses objectivitats de la indumentària.

Es com si a Sisquella, el dia que li facin un monument, el representessin amb el vestit de mariner del qual hem anat parlant. Escorren-se per entre totes les blaves ombres, retreu innombrables fets de l'art admirablement ben enfocats.

Sisquella va reaccionar contra les ximpleries en moda de fa uns quants anys. Va saber-se adonar del laberint absurd on anava a tancar les seves enormes facultats i com a principal imposador de l'ordre essencialment artístic i com a preclar representant del fi de la pintura, a Sisquella se l'ha d'escoltar amb religiositat, perquè el que diu és el relat de l'home que ha estat a la guerra i l'han ferit.

Està d'acord a reconèixer que l'art s'ha ajuntat a la crisi de totes les coses, basant-se, naturalment, en una preterita crisi a l'esperit.

Tot això, pronunciat davant una beguda gelada, davant una llenca de mar blau que fereix les nines de la gent del Nord i veient circular tota l'aristocràcia dintre uns vestits de bany i uns pijames fotogrífics, adquireix un valor de gran relleu perquè és una exclamació que pren peu encarada amb una de les facetes que mal enfocades han produït insensiblement la depressió espiritual, i no ens referim pas a la beguda gelada ni molt menys a l'espectacle del mar.

Després, parlant de la casa on viu, Sisquella ens avisa que no val massa la pena. Ocupa un lloc entre la sorra i la muntanya, i la seva aparició, entre un tou impressionant de verd, va precedida d'un paisatge de Terra Santa que ens han explicat els pessebres més autoritzats. Som en el moment d'apreciar de la vora la calor que s'erigeix en mur que impossibilita la tasca de l'artista.

Efectivament, Sisquella obre la porta del taller i s'escapa un assaonat perfum de cocktail de matèries sòlides barrejat amb les alenades del sol.

L'olor del tub de l'oli, d'unes fruites com a model, de la roba dels fons dels quadros i de les pròximes fulles dels arbres dona un resultat que a l'estiu pren ures proporcions de cataclisme sensorial que no es disminueix per cap cantó i que agreuja la impressió del termòmetre a una alçada tropical.

En les hores que ja hem esmentat, el pintor treballa en uns paisatges que mostren actualment una epidermis delicada, amb una deliciosa gamma de coloracions, excel·lent primícia al cap i a la fi del que serà així que les circumstancies ho permetin.

Sisquella té moltes coses a punt de començar, en parlar de les quals s'adverteix, és clar, que l'afició de pescar i de donar el tomb és un accident que prova amb fortuna, però que totes les reserves d'entusiasme són per aquestes teles que van prenent estat i que indueixen l'artista a la càlida expressió del pròxim futur, mentre vós, com a plàcid visitant, us submergeu en l'estranya sensació de viure uns moments entre unes parets que tanquen amb una gran cura les idees germinants i properes que esdevindran aviat la magnífica successió de la rellevant i transcendental obra d'Alfred Sisquella.

ENRÍC F. GUAL

De la vida de Manolo

Simultàniament han aparegut els dos primers números de *Minotaure*, luxosa revista d'art que es publicarà cinc cops l'any. El segon número, excel·lent, és consagrat enterament a la missió Dakar-Djibuti, de l'exposició de la qual al Trocadéro parlava Albert Junyent en la darrera de les cròniques parisienques que tramet a *MIRADOR*. Del primer número, però, ja no se'n pot dir tant de bé. Dedicat en la seva major part a les manifestacions d'allò cada dia més tronat que se'n diu, com a convenció de llenguatge, avantguarda, aquest primer número conté, entre altres coses, nombroses pàgines i abundants reproduccions dedicades a les recents escultures de Picasso i als seus horribles dibuixos inspirats en la *Cruaifixió* de Grünewald; Maurice Heine, que ja fa anys que es dedica a exhumar les llunes sinistres d'aquell insuportable marquès de Sade, hi serveix el *scénario* inèdit de *Zélonide*; Dalí hi publica una *Interpretació paranoico-crítica de la imatge obsessiónant «L'Angelus» de Millet*; el Dr. Jacques Lacan hi parla d'*El problema de l'estil i la concepció psiquiàtrica de les formes paranoiques de l'experiència*.

Ja notàvem no fa gaire l'estranya aliança del sobrerrealisme i l'esnobisme més badoc. *Minotaure*, revista luxosa, amb anuncis d'obres sobrerrealistes en edicions de gran luxe, n'és una prova més.

Però deixem tota aquesta fullaraca avantguardista i copiem una nota de Maurice Raynal, apareguda en el primer número, perquè es refereix al nostre Manolo i que potser farà una certa gràcia a l'interessat:

«Publicant alguns dels seus encisadors records, Max Jacob nota, a les *Nouvelles littéraires*, aquell gust pel revòlver sense el qual no sabrien anar ni anar-se'n els anys de la primera joventut. I a propòsit d'això fa al·lusió a una divertida matança que es perpetrà a casa meua cap allà el 1905, i en la qual prengueren part Alfred Jarry com a assassí, l'escultor Manolo i Max Jacob mateix a títol de víctimes.

Aquell vespre hi havia en el meu petit pavelló de la *rue de Rennes*, alguns amics, entre els quals Apollinaire, Maurice Crenniz, Picasso, André Salmon, Manolo, Max Jacob, Alfred Jarry, i tres xicotets, embarrats em penso totes tres. El sopar havia estat bastant mogut. Un amic caçador m'havia tramés uns superbos ànecs salvatges que constituïen les peces de resistència del sopar. Quan foren sobre la taula, Jarry proposà els seus serveis: «En sé molt de tallar aquesta aviram», digué, després engrapà les bèsties amb les mans i les esquinçà a trosos. Max Jacob es recorda amablement que a casa meua es bevia amb abundància. El vespre que aquest vespre, totom quedà embriac bastant de pressa, tothom tret de Manolo, que bevia poc i que aquell vespre traginava un desmenjament onipotent que contribuï certament a l'origen del drama.

Jarry, des de l'acabament del sopar i del d'un barril d'excel·lent *beujolais* que per a major comoditat jo havia instal·lat al menjador, Jarry, diu, manifestà una evident animositat envers aquell Manolo la calma del qual l'enerjava. «No m'agrada aquest escultor Manolo — repetia a intervals regulars —; m'agrada tan poc com la seva escultura», que d'altra banda no havia vist mai. «Que se'n vagi Manolo!», repetia un instant més tard. Després, tot d'una, alcant el to em prengué a part i exclamà: «Si el vostre Manolo no se'n va, el mato!» «Seria llàstima, és molt gentil, etc.», vaig respondre per calmar-lo, quan tot de cop el drama es precisà.

«Un revòlver és sempre un objecte polit, lluent i que posseïx la netedat dels objectes que a penes es fan servir una vegada. Jarry, seguint el seu costum, havia de contrari encara una opinió honradament admesa. Tot d'una, en efecte, tragué de la seva butxaca un horrosor petit revòlver bulbó rovellat, sense lluisor, brut com un portamonedes vell i que, vaig pensar, no seria capaç de funcionar, l'imbècil, quan, sobtadament, l'enarborà en l'aire i engegà dos trets contra Manolo.

«He de dir que ningú no prestà atenció a aquest incident. Adhuc no es desmaià cap dama, o si una d'elles es lliurà a aquesta manifestació, no fou pas a causa del crim. Fins crec que vaig ésser l'únic a precipitar-me envers Manolo, que s'havia escapat a l'escala per a refugiar-se a la cava, mentre Jarry triumfant s'alçava cridant: «Ja t'ho havia dit que el matriarx», i contemplava amb un aire satisfet un home estirat immòbil a terra i que no era altre, felicitment, que Max Jacob fent una becaina sobre l'estora.

«Per un excellent atzar, Manolo no havia estat tocat. Però havia tingut por. Exhalà contra Jarry el noble odi d'un pur clàssic davant una manifestació romàntica. Fins i tot pronuncià en aquesta ocasió una frase històrica: «La folie est souvent l'excuse de la connerie.» I la vetlla s'acabà no sé ben bé com.

«Aquesta història una mica bèstia bènèmia no té altra excusa que la qualitat dels actors que en jugaren els papers i la mostra extremada joventut. Tot això és lluny i tan a prop nostre. Hom passava el temps perdent-lo, i per molts fou la millor manera de guanyar-lo. Però ningú no hi pensava, no hi havia pintura, ni art, ni literatura. Aquell vespre, a casa meua, hi havia sobretot dos o tres homes genials.»

GUTENBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilitatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1 i Via Laletana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

Heus ací que una vegada el famós Xènius entrà a una exposició d'escultura moderna on feien parada la tradicional *Baigneuse*, la immancable *Maternitat* i moltes altres composicions de temes empresos i represos mil vegades pels escultors de tot arreu. Xènius, que sempre tingué velleitats per a les Belles Arts, i que fins estudià el dibuix i arribà a pintar coses més o menys esgarriades, en haver de desistir del conreu de les arts plàstiques es deixà vagar enyorosament per la

escultòriques. Un poble tan aferrissadament antiesculturista com el castellà modern poseeix a Madrid un important museu de guixos; d'altres pobles en posseïxen diversos. Nosaltres hem bandejat els guixos àdhuc de les classes de dibuix; i els hem bandejat per raons de modernitat, ben segurs que la còpia d'un càntir o d'una cadira és exercici més allionador que la còpia d'una estàtua grega.

I heus ací que ja som a Grècia. Què sap

D'una finestra de Poble

literatura de les Belles Arts, la qual, com la científica, no ha deixat mai més de conrear. Agafant doncs el seu sentit crític amb dues mans, es posà a escriure en l'avinentesa el parer que li suggeria aquella exposició d'escultura, parer pessimista: l'escultura està donada i benedida des del moment que els escultors es repeteixen de tal manera. Ja tot ha estat dit en escultura, decretà el Pantarca. Una sentència per l'estil donava l'escultor Angel Ferrant un dia de descoratjament.

Què vol dir això? Vol dir tal vegada que el gust, que l'enteniment respecte de l'escultura han desaparegut d'entre els catalans? Perquè, la veritat, a França, a Alemanya i en altres nacions l'escultura ha continuat produint obres meravelloses a desgrat de les *Maternitats*, les *Baignuses* i d'altres temes no menys rebregats: per molt rebregats que els temes siguin, el tal rebregament no té cap importància si l'escultura és de mà de mestre: el tema no és sinó un punt de partida o un simple pretext. Podria ser un tema per a tota la gent, totos de tot arreu i de tots els temps, i tanmateix no hi hauria cap impediment perquè l'escultura es renovés i donés obres sempre encisadores mentre la mena dels bons escultors no desaparegués.

Cal constatar però que a tots els pobles, àdhuc als més ben dotats per al conreu de l'escultura, es palpa la desestimació envers aquesta art. Una prova n'és la lenta desaparició del medalisme, una de les més delicades manifestacions de l'escultura. Una altra demostració de decadència es pot reconèixer en les especulacions de Pau Gargallo sobre la inversió dels volums, aquella pensada de representar les concavitats amb les convexitats, i viceversa, un xic a la manera dels gravadors de negatius per a mollos i glicpta. Encara més manifestament decadent, ja del tot degenerada, és la prova que ens ofereixen els escultors (!) en filferro i aquells futuristes que construeixen estàtues en moviment, accionades per mitjà d'un motor elèctric, talmant com l'escultura de les figures de cera que s'exhibien a les barraques de fira d'antany. En una esfera menys esbojarrada de l'escultura tenim els escultors que podríem qualificar de formalistes-espiritualistes, tan nombrosos arreu, àdhuc a casa nostra, on no hauria d'existir-ne ni un, els quals s'enderien a espiritualitzar la forma més aviat que a espiritualitzar el fons de l'escultura que practiquen.

L'escultura catalana es debat, com tantes altres manifestacions de la nostra espiritualitat, en un caos de sentiments, de realitats i de teories, embullat com una troca mandrosament descabdellada. Pocs pobles han demostrat una sensibilitat i una traça per al conreu de l'escultura tan feucades com les que el nostre està demostrant des dels temps romànics: així i tot, encara és l'hora que els escultors catalans hagin arribat a fer-se una consciència escultòrica prou forta per a resistir tota falòria antiesculturària; encara les teories més idiòtiques aconseguïen fer vacillar i descaminar uns artistes que per llur naturalesa d'escultors haurien d'ésser, no solament refractaris al teoritzar, sinó antiteoritzadors innats. Potser és Barcelona l'única ciutat de categoria que encara no ha sentit necessitat del museu de reproduccions

de Grècia aquest poble que està editant els clàssics grecs i romans en la pròpia llengua, que ha editat els clàssics en llengua castellana per al poble castellà? Què sap el nostre poble, que saben les nostres artistes de l'art grec ni de l'art romà? Res. El nostre poble no sap res de tot això, els nostres artistes es glorien d'ignorar-ho. Val a dir que també arreu del món existeix un pregon i voluntari desconeixement de l'art i de la cultura greco-romana: hi ha bona part de pedanteria i d'hipocresia en la lloa advertida que tots fan de l'art de l'antiguitat clàssica. El cert és que els museus d'art grec són arreu els més desertats. No he sentit mai cap escultor parlar dels museus d'escultura grega. Però en terres estrangeres hi ha una veritable cultura clàssica al costat de la cultura moderna, i les escoles de Belles Arts en són reducte principal. A Catalunya fa pena l'hellenisme d'àdhuc la majoria dels traductors de la Bernat Metge. I, pel que fa a la particular estimació de l'art grec, es donen casos de bon explicit desconeixement que fan rodar el cap. Així en aquestes mateixes pàgines hem llegit condemnes de l'art grec a pretext de cristianisme... Ara per l'abril Manuel Brunet es despenjava amb una homilia de setmana santa sobre la sublimitat del Crist en tant que escultura penjada, segons definició d'ell mateix. Afegeia Brunet que «un grec no hauria pogut concebre una cosa tan antiesculturària, tan contrària a l'essència de l'escultura com una escultura penjada», com un home, com una persona penjada, deu voler dir.

Ara bé: quin concepte deu tenir Brunet de l'escultura en general que gosi fer aquesta afirmació tan secularment desmentida i tan pesament contradictoria, que una figura penjada sigui o hagi d'ésser antiesculturària? Podria mai descabdellar Brunet aquesta extravagant idea que una figura penjada és contrària a l'essència de l'escultura? Existeix per ventura cap composició figurativa que sigui necessàriament antiesculturària? Brunet, que coneix i estima les arts plàstiques, que ha escrit sobre els grecs, pot dir ara que els escultors hel·lènics fossin incapços de representar una figura penjada? Pot ignorar, o bé, per raons de proselitisme catòlic, pot fer veure que desconex les subtils representacions d'homes penjats que ens ha donat l'art grec de tots els temps hel·lènics?

Si un escriptor del talent i de la preparació de Manuel Brunet parla així de l'escultura grega, quines idees sobre la matèria tindrà la massa del nostre poble? Cal aturar-se a considerar aquest esfereïdor avenç, l'enorme dèficit cultural que aquest estat de coses representa; cal atendre la falla del nostre anticlaxicisme perquè ella és un mal enorme, molt més greu del que pot semblar a l'home del carrer. No ha d'ésser un consol per a nosaltres que altres pobles es trobin amb un idèntic dèficit cultural. Per a certs pobles la cultura humanística pot no ésser indispensable, i n'hi ha al Nord d'Europa i d'Amèrica que en prescindeixen felicitment; per a nosaltres, aquesta cultura ens és un do dels déus que no podem menysprear sense disminuir-nos.

JOAN SACS

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telèg: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya); : OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova; : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova; : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

raspalls per a tots els usos
artículos de neteja—objectes per a presents
rambla catalunya, 40

Cristalls de Bohèmia, Vidres esmaltats

GALERIES SYRA

Diputació, 262 - Telèfon 18710

TEATRE

LES ESTRENES

Schalom Asch: La mà de Déu (Teatre Barcelona)

Molt millors auspici hom hauria pogut fer per a les ulteriors actuacions de la companyia Nicolau-Giménez si aquesta hagués tingut l'encert d'encapçalar la seva curta temporada al Teatre Barcelona — finida ja — amb el punyent i apassionat drama *La mà de Déu* que ens presentà la nit del dimarts de la passada setmana.

Joan Tomàs, des d'aquestes mateixes planes, avui fa vuit dies, ens presentava Schalom Asch; la premsa diària ha donat prou compte de l'obra estrenada, detallant-ne el seu argument i explicant les seves incidències. Quan aquestes ratlles surtin al carrer, l'estrena de *La mà de Déu* serà un sucós l'actualitat del qual s'haurà esbravat gairebé del tot.

Això a part, ben poca cosa podem afegir nosaltres al molt que referent a aquest drama, al seu autor i al teatre yidix ha estat escrit durant tots aquests dies. Però no perquè ja tothom hi hagi dit la seva creiem que nosaltres hàgim de deixar de dir-hi la nostra. Ha estat prou important l'esdeveniment, dins aquesta miserabilíssima vida teatral que patim; és de prou bona qualitat l'obra que per mitjà de la traducció de Ventura Gassol i d'I. Iglitsi ha estat presentada novament al públic de Barcelona, perquè nosaltres, encara que amb algun retard, no vulguem posar-hi el nostre comentari.

La mà de Déu, sense ésser de cap manera allò que es diu una obra passada de moda, car és de prou bona condició per estar lliure d'aquestes contingències, data irrefragablement. El seu mateix títol en la traducció italiana (*El déu de venjança*) ens transporta vint-i-cinc o trenta anys endarrera, i és ben comprensible que sigui avui que hagi estat incorporada a l'escena catalana.

Els aplaudiments amb que és acollit el parlament de Yankel quan, en el tercer acte, s'encara amb Déu i li retreu que no hagi volgut deixar subornar la seva justícia (no oblidem que es tracta de Jahvé) per les dàdives que li oferia i que, per contra, l'ha anat a ferir en allò que ell més estima, són bona prova de l'oportunitat actual de la traducció de *La mà de Déu*. Aquests aplaudiments ens temem molt que obeeixin a la consideració que aquest parlament, pel seu to blasfematori, és el pinyol de l'obra, car és l'únic passatge en què l'acció és interrompuda per llur irrupció.

Es un drama ben a propòsit per a ésser interpretat per aquells Zaconis, Novellis i De Sanctis (ens han dit que fou aquest darrer qui estrenà a *El déu de venjança*, en 1912, a Roma) que, si convenia, us agafaven un atac epilèptic de bo de bo al bell mig de les taules. Excel·lents i maravillosos actors fills de l'escola naturalista — i no realista — que va tenir tan brillant apogeu però que avui queda reculada fins que sap on.

A aquesta escola pertany, per més d'un costat, *La mà de Déu*. Però si només fos aquest el valor del drama, ben poca cosa en quedaria avui. I certament, en queda força, i ben estimable.

Per altra banda, la tendresa i la poesia que alternen en les seves escenes amb la violència i la brutalitat, el nervi dramàtic que aguantia i resseguix tot el seu descabdellament (amb el qual no cal dir que no involucrem aquella brutalitat ni aquella violència), el seu sentit profundament religiós — malgrat totes les flastomies i aberracions de Yankel i el cinisme de què fa gala envers les coses sagrades el corredor de casaments (personatge que no manca mai ni en els ghettos més miserables) —, tot plegat, li dona una categoria força més noble i d'un

valor més substantiu que els del mer naturalisme.

I considerant-lo dintre aquest marc, el parlament de Yankel a què ens hem referit més amunt, també és alguna cosa més que un pobre discurs contra Déu — ingenuos aplaudiments! — És un element del joc dramàtic, és el fruit lògic de la psicologia — monstruosa però no pas tan desacomunada, en totes les latituds i en totes les religions — del personatge central de l'obra. És un esclat de desesperació; no és pas una tesi filosòfica.

De *La mà de Déu* hom ha dit que no és una obra per a tothom. Si és que hom creu que dins aquest tothom hi han d'entrar les criatures de deu anys, qui sap si tindrà raó.

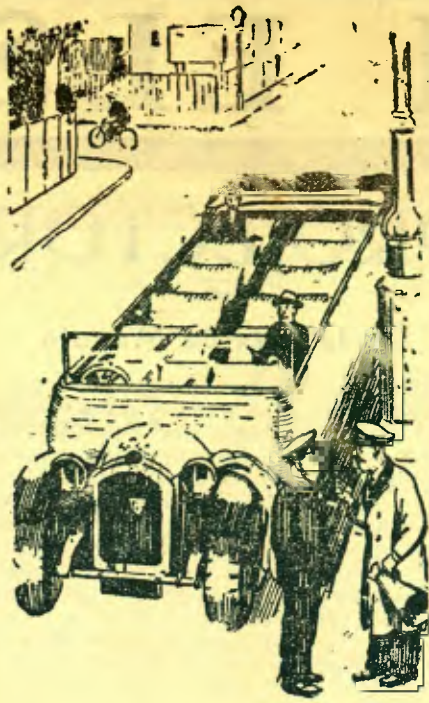
I l'inconvenient més gran — potser l'únic — per a aquests suposats espectadors seria, indubtablement, el fet que no s'assabentarien de res del que passa a l'escena. Com a aliconament, com a exemplaritat — i és això, ben segur, el que tenen present els restriccionistes, enderiats amb llur policia de costums —, no creiem que hom en pugui trobar de millor que el que es desprèn de la tragèdia que passa per la vida d'aquest infeliç Yankel, vivint de l'abjecció, nodrint-se del pecat i que pretenia conservar-ne indemne la seva filla quan la sang, el medi, la curiositat i la seducció de l'exemple havien de conspirar en contra d'ella.

L'ambient jueu en què transcorre l'acció és rendit amb gran vigoria i realitat a través dels innombrables detalls — les frases i les expressions, els costums que evocuen, les idees i els sentiments, els caràcters dels distintes personatges — amb què ha sabut arrodonar l'autor la seva creació. Aquest ambient hem de dir que ha estat molt ben servit per tots els elements de la companyia, tant per llur gesticulació com per llur caracterització (una falla imperdonable, però, és aquella pobra del primer acte que es persigna; també ho és, per bé que més negligible, l'excés de rostres rasurats que hi ha en el grup de pobres de què forma part aquesta heretge). Com ha remarcat Guansé, la companyia tota sembla una altra de completament diferent de la que ens ha presentat les dues obres que han precedit l'estrena de *La mà de Déu*.

La traducció, flexible i viva, adaptant-se amb fidelitat i a cada moment el pensament de l'autor. Quant a la interpretació, vagi la nostra felicitació a Enric Giménez, que ens donà un formidable tipus de jueu en tots els seus tics, gestos i inflexions de veu, i que interpretà la psicologia del seu personatge de bellíssima manera. Hem de mencionar també amb gran orgull a Benedito que sabé matisar la tendresa i la ingènua astúcia, la malícia i la innocència, el desvergonyiment i l'aplom del seu difícil i complicat paper. La resta de la companyia, com hem dit, ben ajustada i correcta.

Pel que fa a la presentació, hauríem desitjat que fos més acurada. Bé ens hem de fer càrrec que hom no ha pogut fer decorats nous. Però potser s'hauria pogut fer que en la decoració del primer i tercer acte que representen un pis — amb copioses al·lusions a les escales que hom puja per arribar-hi —, quan hom obre la porta no es trobés que l'acció passa en una botiga de planta baixa, amb el sol batent a les cases del davant. La topografia, tant del bordell com del pis, són de molt mal entendre amb els decorats que hom els ha donat en aquestes representacions.

JOAN CORTES

El guia.—Espero que el senyor i la senyora es facin amics. M'estalviaré explicacions.

(Candide)

—No, senyora, no he pres cap vestit de senyora.

—A veure, obri la mà dreta.

(The Humorist, Londres)

—Padri, conti'm aquella història d'un nen que tenia un padri molt bo que li donava una pesseta.

(Vart Hem, Estocolm)

—Què passa? Què vol aquest client tan difícil d'accontentar?

—I tant! Busca dues sabates que grinyolin en el mateix to!

(Punch, Londres)

—Ja has sentit ton pare: si no tornes promesa, és l'últim estiu que anem a la platja.

(Candide, París)

RADIO

La ràdio al Tercer Reich

L'esperit hitlerià, que els seus dirigents han intentat de fer penetrar en tots els aspectes de la vida d'Alemanya, forçosament havia d'arribar també a la ràdio, i molt més en aquell país on ha assolit, per la protecció de l'Estat i de les nombroses associacions de radiofonia, una organització perfecta que abasta tot Alemanya.

Ja és sabut que un dels factors que més ha contribuït a l'exaltació del nacional-socialisme, ha estat l'excel·lent publicitat que ha acompanyat a les campanyes de proselitisme. Els nazis de seguida es van adonar del gran valor de la ràdio i que no hi ha com servir-se'n per arribar a tots els indrets. Prompte ho varen comprendre els dirigents del partit, i darrerament el mateix Goebbels en el discurs d'inauguració de l'exposició de ràdio de Berlín, deia, parodiant Napoleó, que «la radiofonia és avui la vuitena potència» i que durant el segle xx serà el que la premsa ha estat en el XIX. Afegeix després que sense la ràdio la revolució alemanya no s'hauria produït en la seva forma característica, és a dir, segons ell, d'una manera moderna, servint-se per a conquistar el poder dels mitjans més avançats.

Ja abans de l'adveniment de Hitler al poder, durant la preparació d'una de les campanyes electorals, l'any 1932, algunes seccions femenines del partit volgueren estudiar la manera d'influir servint-se del micròfon, i a tal efecte en sessions especials establiren ensenyances per a locutores de condicions per a parlar davant del micròfon amb exercicis de dicció i projectes de conferències. Després intentaren acostar-se ja als micròfons de les emissores, i al principi no cal dir que foren mal rebuts, però després la mateixa preparació que portaven en obria moltes portes tancades a llurs idees.

Diverses emissores alemanyes han instituït l'aromenada «hora de la joventut», dedicada i controlada per les mateixes seccions del partit, i a Baviera es demana als joves de dotze a setze anys que trametin petits treballs que continguin l'explicació de fets viscuts per l'autor, amb la condició expressa que llur lectura davant del micròfon no duri més de cinc o sis minuts, i aquestes composicions seleccionades seran ofertes per l'estació de Munic.

També la dèria de la higiene social i la política biològica s'ha volgut servir de la ràdio, i el director del servei dels programes de l'estació berlinesa ha fet una crida en aquest sentit anunciant tota una sèrie de conferències de vulgarització, no sols en forma estrictament científica, sinó que els dirigents preveuen segurament una certa repulsió dels auditors a aquests temes i intenten fer-los passar amb literatura, i d'aquesta manera, amb l'ajuda del ràdio-teatre, acompliran el seu objecte. Tanmateix amb el cinema ja fa temps que també ací la gent s'empara temes semblants, preferint la projecció de *Los averiados* a les obres d'eugenesia del doctor Maraño, per exemple.

Prova també de la influència de l'estat en els afers de la ràdio és la creació a Berlín d'una Cambra que reunirà totes les organitzacions de radiofonia. Ja s'ha celebrat la inauguració, a la qual assistiren representants de les associacions de fabricants, auditors, ràdio-tècnics, emissors amateurs, crítics, etc., etc. Depèn directament del ministeri de Propaganda nacional i la iniciativa i direcció estan encomanades a Dressler-Andress i Hadamovsky, que procuren relligar la radiofonia al nacional-socialisme i concretament es proposen que els auditors escoltin precisament les emissions recomanades per la seva «corporació radiofònica», tenint en compte que tots els radiofons alemanys són incorporats a determinades corporacions; és a dir, volen prevenir els efectes d'una emissió que no sigui controlada pel ministeri de Propaganda, el qual fa indicacions determinades per a cada gènere d'emissions. L'organització preveu també un servei d'informació de les emissores estrangeres, i precisament un antic oficial de marina ha estat encarregat de seguir les emissions de les estacions franceses.

Tot plegat vol dir un complet estatisme en els serveis de ràdio i posar sota la mà del govern el control de la radiofonia. Hi ha proves ben recents de com se'n serveix el nacional-socialisme i els atacs a Austria que des de l'estació de Munic i d'altres es fan, no serien possibles sense aquesta subjecció de les emissores, dependència que en aquest cas és tan aprofitada pels fins polítics de Hitler. — J. G.

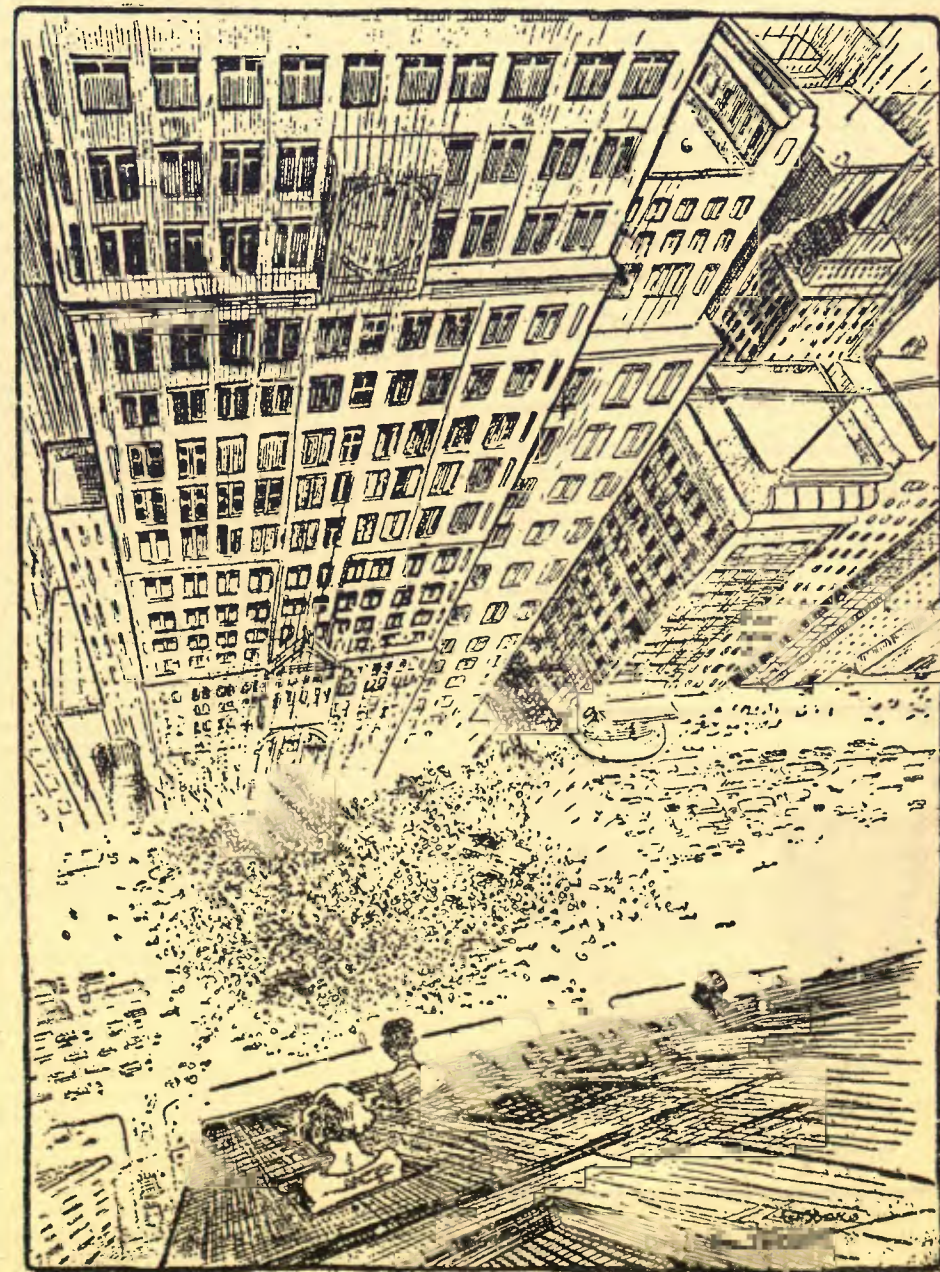
EL COP DUBTOS

(Ric et Rac, París)

Una disputa conjugal en 1633.

(Lustige Blätter, Berlín)

El porter del gratacels ha perdut la clau.

(Life, Nova York)

— Sempre han d'ésser aquests peatons!... (Punch, Londres)

—Realment, aquest vestit és escandalós! (Punch, Londres)

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Pelegrinatge Nacional del Terç Ordre Franciscà a Roma, Assís i altres Santuaris d'Itàlia

Tres rutes d'interès, durada i cost diferents Preu mínim: Pessetes 495 tot comprès

Pròximes sortides: 14 i 18 setembre

SOL·LICITI OPUSCLE EXPLICATIU

MOBILIARI D'ART

BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapissor. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 34. Telèfon 14264

BARCELONA